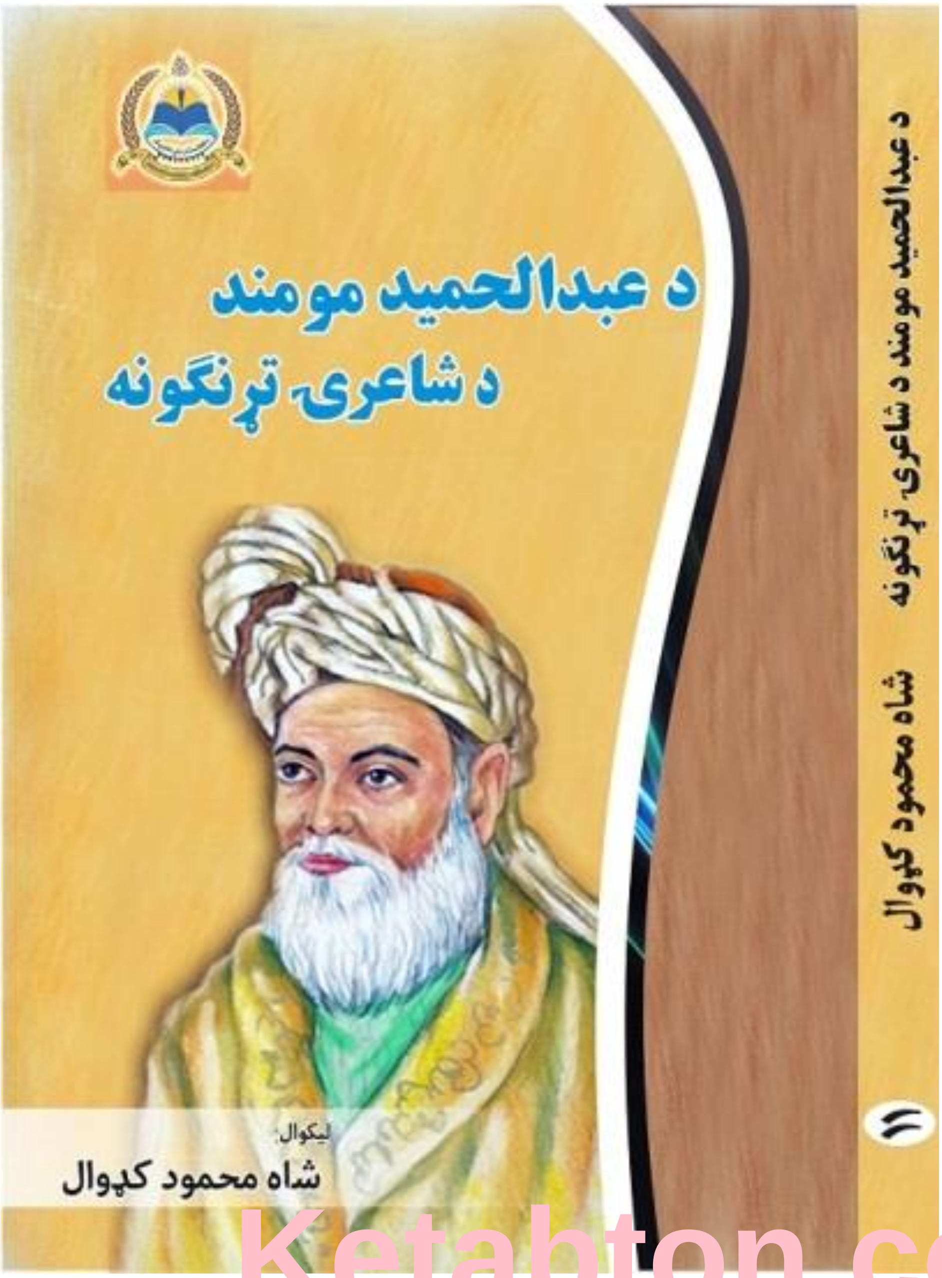

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عبدالحمید مومند

د شاعرۍ ترنګونه

www.melitahrik.com
0777 400 116

شاه محمود کډوال

۱۳۹۳ل کال

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

کتاب پېژندنه:

د کتاب نوم : د عبدالحمید مومند د شاعرۍ ترنګونه

لیکوال : پوهنمل شاه محمود کډوال

خپروندی : د افغانستان ملي تحریک

کمپوز : لیکوال

پښتۍ ډیزاین : فیاض حمید

چاپشمېر : ۱۰۰۰

چاپکال : ۱۳۹۳

www.melitahrik.com
0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډالۍ

ژوند ، پوهې او ګروهې ته!

www.melitahrik.com
0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تحریک یادښت

فرهنګي څانګه د افغانستان ملي تحریک له اساسي څانګو څخه یوه ده. د دې څانګې دنده داده چې هېوادوالو ته فرهنګي خدمات وړاندې او ګټور فرهنګي کارونه ترسره کړي. د تاریخي، ملي، کلتوري ورځو او تاریخي او ملي شخصیتونو نمانځل ددې څانګې نورې دندې دي.

د هېواد د لیکوالو د علمي، دیني، روزنیزو او معلوماتي اثارو چاپ هم ددې څانګې له اساسي دندو څخه ګڼل کېږي. له هغې ورځې راهیسې چې تحریک خپل عملي فعالیتونه پیل کړي دي، نو دې څانګې هم ورسره سم خپل فعالیتونه چټک کړي دي. تاریخي ورځې یې نمانځلي، تاریخي واټونو ته یې لوحې جوړې کړي. علمي سیمینارونه او ورکشاپونه یې جوړ کړي دي.

د تحریک دې څانګې د تحریک د عمومي هدفونو په رڼا کې وپتیبله چې په یوځایي ډول (شل عنوانه) کتابونه چاپ کړي. په دې اثارو کې اکثره دیني او علمي اثار شامل دي چې درنو هېوادوالو ته یې وړاندې کوي.

دا اثر (د عبدالحمید مومند د شاعرۍ ترنګونه) چې ستاسو په لاس کې دی، ښاغلي (پوهنمل شاه محمود کدوال) لیکلی او د همدغو شلو عنوانو اثارو له جملې څخه دی. هیله ده درانه لوستونکي ترې ښه ګټه پورته کړي. تحریک خپلو هېوادوالو ته ډاډ ورکوي چې په راتلونکي کې به هم خپلو دې ډول هڅو ته دوام ورکړي.

د هېواد د فرهنګ د بډاینې په هیله
په درناوي
د افغانستان ملي تحریک
فرهنګي څانګه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیلیزه

حمیدبابا د پښتو ادب د منځنۍ ادبي دورې هغه شاعر دی ، چې شعرونه یې له بېلابېلو اړخونو د څېړنې او کتنې وړ دي . دی شعر په رښتینې مانا خلکو ته ورپېژني او ډېره خوږه شاعري کوي . د ده شعرونه د شعر په اړینو توکو ښکلي او سمبال دي . خپله موخه په ښکلې هنري ژبه څرګندوي او لوستونکی له ځان سره د خیال په نړۍ ورننباسي .
په شعر کې ترنګ جوړونه یا شاعرانه تړنګونه هغه موضوع ده ، چې په پښتو ژبه کې پرې نوې نوې بحثونه پیل شوي دي . که څه هم دا تړنګونه له وړاندې د بېلابېلو شاعرانو په ویناوو کې وو ، خو څېړل شوي نه وو .

هېره دې نه وي چې څېړنه هغه وخت ډېره ښه پرمخ ځي ، چې د موضوع په اړه پراخ مالومات او سرچینې شتون ولري . که داسې نه وي ، څېړونکی له ډېر کړاو سره مخېږي . له بده مرغه دا موضوع ، چې ما څېړلې ، په پښتو ژبه کې وړاندې ښه څېړل شوې نه ده . د مالوماتو او سرچینو له کمښت سره مخ شوم . خو په هر صورت خپله بېړۍ مې ساحل ته ورسوله .

دا (شاعرانه تړنګونه) او دې ته ورته موضوعات ، چې له یوې خوا په ژبه او بله خوا په ادب او هنر پورې تړاو لري ، په کار ده څېړونکی په دواړو برخو کې څه ناڅه مالومات ولري . په شعرونو کې ډېر ژبني توکي خپل ځای ونجوي همداسې تړنګونه هم دي ، چې یوه برخه یې د یوه بیت یا نیم بیتي په یوه ځای او بله برخه یې په بل ځای کې وي ، د دواړو یو ځای کول لږ څه فکر غواړي. د دې ترڅنګ د ترنګ مانا هم داسې موضوع ده ، چې پوهه ، تولنیز مالومات او علمي تجربه غواړي .

www.melitahrik.com 0774400116

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښېرنـــې پــه بهيــر کـــې ، د کابـــل پوهنتـــون ، د ژبـــو او ادبيـــاتو پـــوهنځي ، د پښـــتو ژبـــې او ادب څـــانګې ، زړه ســـواند او مهربـــان اســـتاد پوهنـــوال محمـــد رفيـــق (رفيـــق) لاربښـــوونواو مالومـــاتو زمـــا د ښېرنـــې کـــار ګړنـــدی کـــړ او پـــه دې برخـــه کـــې يـــې غـــوره مشـــورې ، د دې لامـــل شـــوې ، چـــې خپـــل کـــار پـــه ښـــه توګـــه پـــای تـــه ورســـوم . همدارنګـــه پـــه دې برخـــه کـــې د اســـتاد محمـــد آصـــف صـــميم کتنـــو هـــم د آثـــر پـــه بشـــپړتيا کـــې ستـــره ونـــډه درلـــودې ، چـــې پـــه تـــرخ کـــې يـــې آثـــر د خپـــراوي جوګـــه شـــو . همداســـې د ښېرنـــې پـــه بهيـــر کـــې د کابـــل او لغمـــان پوهنتونـــو لـــه ځوانـــو او تانـــدو اســـتادانو اورنګزيـــب اســـحاقزي او اجمـــل ښـــکلي د مرستـــو لـــه کبلـــه ورتـــه کـــوروداني وايـــم او د ټولـــو د ســـوکالۍ پـــه هيلـــه يم .

درنښت

شاه محمود کډوال

www.melitahrik.com
0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیولیک

سرلیک
مخکښه
سریـزه ۱
د نازکخیال حمید بابا لنډه پېژند... ۲
د حمید بابا د شعر او شاعرۍ زمانه ۳
د حمید بابا سبک ۴
ترڼـګ څه ته وايي ؟ ۷
د حمیدبابا په شعرونو کې شاعرانه
ترنګونه... ۱۵
اخځونه ۱۰۸

www.melitahrik.com
0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

سریزه

د ژبې په بډاینه کې شاعران ستره ونډه لري، دوی که له یوې خوا په خپلو شعرونو کې د خپل چاپېریال پېښې، واقعیتونه او اړتیاوې په هنري ژبه انځوروي ؛ له بلې خوا د ژبې په پراختیا او پرمختیا کې یاد وړ کار تر سره کوي.

د شعر په سیوري کې ترنګ جوړونه د شاعر کار دی او دا اړتیا هم تر ډېره په شعر کې ننګېرل کېږي. خو دا بیا د شاعر په ذهني ځواك، استعداد او پوهې پورې تړلې ده، چې څه ډول ښکلي ترنګونه جوړ کړي. ترنګونه د یوې مانا د څرګنداوي لپاره رامنځته کېږي. یو شمېر دا ترنګونه کېدای شي له وړاندې په ژبه کې وي او یو شمېر یې نوي وي. په دې مانا، چې د شاعر په فکر کې نوې پېښې او ماناوې رامنځته کېږي ، چې د ترنګ په جوله کې یې رانغاړي.

ترنګ هغه ژبنی یوون دی، چې تر یوه ډېر ژبني توکي لري. د یوې مانا لپاره جوړېږي. خو د غونډلې په څېر بشپړه مانا نه لري . په وییپوهنه کې ترنګ هغه وییونه رانغاړي ، چې تر یوه ډېر توکي لري ، لکه: پوهنتون، کرکر، لوګړی... په غونډله پوهه کې غونډله پوهیز ترنګونه، چې دا بیا له وییزو هغو سره توپیر لري، لکه: کابل ښار، افغان مېنه، ښاري ځانګه.

زموږ د څېړنې موضوع شاعرانه ترنګونه دي، چې د حمیدبابا شعرونو ته ځانګړې شوې ده. د دې ډول ترنګ له نامه څرګندېږي، چې په شعر پورې تړلي دي. په دې مانا ، چې تر ډېره په شعرونو کې کارېږي ؛ په هنري نثر کې یې هم کاربدنه شونې ده.

په یوه وېشنه کې ترنګ څلور ډوله (اضافي، وصفي، تشبیهي او استعاري) ښوول کېږي. خو په نورو کې بیا ډېر ډولونه لري. ترنګ وېشنه د بېلابېلو څېړونکو په آثارو کې په جلا توګه شوې ده، چې ډولونه یې، چا یو او چا بل ډول ښوولي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یاده دې وي ، چې ګړنې (اصطلاحات، محاورې، امروزې، ایډیمونه) هم د شاعرانه تړنګونو تر سرلیك لاندې څېړل شوي، هغه هم له دې لامله، چې ګړنه هم یو تړنګ دی، په یوه ځانګړې شاعرانه مانا سره، چې تاسې به یې په دې لیکنه کې ولولئ.

د نازکخیال حمید بابا لنډه پېژندنه

عبدالحمید مومند ، د پېښور په ماشوګګر کې زېږېدلی دی. د زوکړې باوري نېټه یې څرګنده نه ده. خو داسې ګمان کېږي، چې د یوولسمې هجري پېړۍ په پای کې به زېږېدلی وي. ده متداول علوم لوستي او په ملا عبدالحمید مشهور وو. په پارسي ادبیاتو کې د پراخې مطالعې خاوند وو او په عربي هم پوهېده.

هانري جورج راورټي وايي، چې عبدالحمید مومند په ۱۱۴۵ هـ کال کې مړ شوی دی. د ده مړی د ماشوګګر په هدیره کې ښخ دی.

حمید د شعر ویلو عالي استعداد او مبتکر فکر درلود او د تازه مضمون په پیداکولو کې د مهارت خاوند وو. حمید د خپل ادبي فعالیت په دوران کې داسې رنګینه، ښکلې او په بدیعي ښکلاوو سمباله شاعري وکړه، چې وروستیو دی د موشګاف په لقب وستایه.

عبدالحمید مومند د شعر یو رنګین دیوان لري، چې زیاتره غزلې پکې راغلي دي. یو ترکیب بند ، مخمس، څو قصیده ډوله غزلې او دوې رباعي هم ورسره ملې دي.

عبدالحمید مومند د مولینا غنیمت کنجاهي نیرنګ عشق په روانه او خوږه پښتو مثنوي ژباړلی دی. د حمید ژباړه ازاده ژباړه ده او خورا لوړ ادبي قوت لري. ټول بیتونه یې ۱۸۱۸ دي، په داسې حال کې، چې د اصلي پارسي متن بیتونه ۱۵۰۰ دي. له نیرنګ عشق سربېره عبدالحمید مومند د هلالي چغتايي د شاه و درویش کیسه هم په خوږه او روانه مثنوي ژباړلې ده. حمید دا ژباړه د شاه و ګدا په نامه پر ۱۱۳۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

ه کال بشپړه کړې ده. د حمید ژباړه هم خوره، خوندوره او هنري ده. پر دیوان، نیرنګ عشق او شاه و ګدا سربېره، ځینو څېړونکو د شرعة الاسلام مثنوي هم د عبدالحمید بللې ده (۱۴: ۲۱۵، ۲۱۶).

د حمید بابا د شعر او شاعرۍ زمانه

د حمید بابا د ژوند ډېره برخه په هند کې د مغلو د واکمنۍ په بهیر کې تېره شوې ده، چې بنسټ یې ظهیرالدین محمد بابر په **۹۳۲** هـ کې ایښی وو او په هند کې د پښتون واکمن ابراهیم لودي په وژلو پیلېږي. له دې واکمنۍ سره د پښتنو مبارزه هم نږدې تر پایه روانه وه چې ستر مبارزین پیر روښان، ایمل خان، دریاخان، خوشال خان ختټك او نور په دې لړ کې د یادولو وړ دي.

که د حمیدبابا د زوکړې نېټه (۱۰۸۰ هـ) شاوخوا وبولو، نو په دغه وخت کې اورنګزېب (۱۰۶۸ هـ – ۱۱۱۸ هـ) د شاه جهان زوی، د هند د مغلي واکمنۍ پر ګدۍ ناست وو. د اورنګزېب د مرګ پر وخت، حمید بابا نږدې څلوېښت کلن وو، هغه په لاندې بیت کې د اورنګزېب مرګ ته نغوته کوي:

څه به شور نه وي د هند په میخانه کې ؟
چې اورنګ څخه د حکم جام نسکور شو

اروانښاد پوهاند صدیق الله رښتین د (۱۱۳۰ هـ) کال شاوخوا د حمیدبابا د شــــــــــاعرۍ
او شهرت زمانه بولي (۲: ۶۱).

په لاندې بیت کې حمیدبابا د مغلي واکمنو د کړنو څرګندویي کوي:

دا څه دور د ګردون راغی وخت نور شو
چې شېوه د عادلانو ظلم زور شو

لاندې بیت هم د یو تاریخي حالت انځور کاږي:

چې د ښکلو د درګاه ګدایي مومي

(c) ketabton.com: The Digital Library

هی توبـه د محـمـدشاه له سلطنتـه

شهسـوار سنګروال نیـازی د دې بیت پـه اړه وایـي، چې پر هنـد بانـدې د احمدشاه بابا د برید پر وخت، هلته محمدشاه واکمن وو، که چېرته همدا محمدشاه وي ؛ نو دی خـو د احمدشـاه بابـا معاصر دی او تـر دغـه وختـه ممکـــــــــن حمیـــــــــد بابـــــــــا ژونـــــــــدی وو (۸: ۱۷۷).

د حمید بابا سبك

سبك عربي نومونه ده، چې د سرو او سپينو زرو د ويلې کولو او تويولو پـه مانا راځي. په اصطلاح کې سبك د ويلو او ليکلو ځانګړي ډول او طرز تـه ويل کيږي. د عربي د سبك په مقابل کې اروپايان د (Style) ويـی کـاروي، که څه هم، چې د ستايل ويی تر سبك ډېر پراخوالی او ارتوالی لـري ؛ ځکـه چې لوېديځوال د ټولو کړو وړو (لکه نڅا ، رسم او داسې نورو) لپـاره، چې په يوه ځانګړي او ممتـاز ډول سره وي (Style) کـاروي. د پاړسـو پخوانيـو اديبانو به د سبك پرځای د فن، طرز، سياق، طريقـه، شېوه اسلوب دا او داسې نور ويي کارول ؛ مګر اوس د سبك نومونه او ويی ډېر دود شـوی دی (۴: ۷۱).

د پښتو ادبياتو ګرده څېړونکي او پوهـان پـه دې عقيـده دي، چې د هنـدي سبك بنستهونه، په پښتو شاعرۍ کې تـر هرڅـا د مخه عبدالحميـد مومنـد دود کړي دي او زيار يې ايسـتلی دی. د دغـه ادبي سبك لـه غوښتنو سره سم، خو د اعتدال د حد په ساتلو سره، خپله شاعري عيـاره کړې ده. د دې سبك لـه ځينـو ځانګړنو لـه خپلولـو سـره سره، حميـد د خپـل شعر جولـه پښتني وساتله او دا پـه دې مانـا ، چې ده پـه دې برخـه کې منځلاری وو او په منځني ډول يې د هندي سبك بنستهونه خپل کړل (۱۳: ۳۰۹) .

ادبپوهانو د هندي سبك سترې ځانګړنې داسې ښوولي دي:

۱ - د دغه سبك تابع آثار زياتره ابهام او پېچلتيا لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ – د دغه سبك خاوندانو د خپلو پخوانيو شعري دودونو په پرتله، نويو مضامينو او د تازه فکر د پيداکولو خواته پام کړی دی.
۳ – ايجاز د دې سبك بله ځانګړنه ده. د دغه سبك شاعران ډېرې خبرې په لنډو ويناوو کې څرګندولای شي.
۴ – دقيقو تشبيهاتو او ځانګړو استعارو په دې شعرونو کې ځانګړې وده موندلې ده.
۵ – د هندي سبك پيرو شاعران د خپلو شعرونو د هر شعر په مسرو کې تناسب ساتي. د تقابل، مراعات النظير، مدعا و مثل او حسن تعليل د ادبي صنايعو په پاللو کې ډېر پياوړي دي.
۶ – د دې سبك په شعرونو کې متلونه، ګړنې او سيمه ييز ژبني توکي ډېر کارېږي.
۷ – د دې سبك شعرونه د يو ځانګړي آهنګ او لحن (غاړې) لرونکي دي.
۸ – د دې سبك غزلې زياتره د مينې پر محور چورلي، حال دا، چې تر دې سبك د پخوانيو شاعرانو په شعرونو کې بېلابېل موضوعات څرګند شوي دي . د دې سبك غزلې ځينې موضوعي بېلتون لري او همغږي پکې نه ليدل کېږي.
۹ – د هندي سبك پيرو شاعران زياتره د نکته سنجۍ او مضمون تراشۍ په فکر کې وي او د شعر دودېزو آرونو ته دومره پام نه کوي. د غزلو د بيتونو ډېروالی او د قافيې د تورو تکرار او نور د هندي سبك په پيروۍ رامنځته شوي شعرونو کې ليدل کېږي .
۱۰ – افراط، تفريط، اغراق او مبالغه د هندي سبك په تابع شعرونو کې ډېره ليدل کېږي (۱۴: ۲۱۴، ۲۱۵) .

سيد محی الدين هاشمي د هندي سبك ځانګړنې داسې راپېژني:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ - د نویو او بکرو خبرو لپاره هڅه.
۲ - مضمون پنځونه (آفریني).
۳ - د لفظي او معنوي صنعتونو په ډېرې کارونې سره د وینا پېچلتیا او کړکیچ.
۴ - په مبالغه کې غلو او افراط.
۵ - د مضمون او تشبیه د رامنځته کولو لپاره له چاپېریال او شاوخوا څخه ګټنه.
۶ - د ارسال المثل صنعت ډېره کارونه.
۷ - د تخیل زیاته ژورتیا (۱۱: ۹۵).

www.melitahrik.com 0771400116

کوم څه، چې تر ټولو د مخه د حمید بابا په شعرونو کې د پام وړ دي، دادي:
۱ - حمید د هندي سبك پیرو دی او د دې سبك یو ستره ځانګړنه دا وه، چې شاعر به په شاعرانه دنیا کې د عشق یوه افسانوي نړۍ جوړوله او د هغې په بیان کې به یې ډول ډول خیال بافي کوله. د غزل په ډېره برخه کې به د معشوقې د سترګو، بڼو، وروځو او قد ستاینه کېده. شاعر به د سترګو په ګولیو لګېدلی یا به د بڼو په غشو ژوبل شوی وو او یا به د ېلتون په اور لولپه وو. خو هغه داسې یو شاعر نه دی، لکه د دې سبك نور لاروي، چې د مضمون مانا او موخه په الفاظو کې نغاړي او په مشکل سره ترې مانا اخېستل کېدای شي لکه کاظم خان شیدا.
۲ - د حمید بابا د شعرونو بله ځانګړنه داده، چې هغه د خپل مطلب او مدعا د اثبات لپاره له ارسال المثل څخه کار اخلي. البته نور ادبي او هنري صنایع، لکه تلمیح عارفانه تجاهل حسن تعلیل، استعارې، تشبیه او کنایې کارونه هم د ده د هنر غوره ننداره ده .

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳ – د حمید د شعرونو بله ځانګړنه داده، چې هغه ته د دغې دورې د نورو شاعرانو پرخلاف کارېدلي تشبیهات ښه نه ایسي او هڅه کوي، چې ډېر نوي او ابتکاري تشبیهات او استعارې بیاومومي او همدارنګه هغه تشبیه او استعارې په خپلو شعرونو کې ځای کړي، چې په پښتني چاپېریال کې دود دي او پښتانه ورسره اشنایي لري.

۴ – د حمید په شعرونو کې نه یواځې نازك خیالي، نادر تشبیهات، استعارې، مبالغې او نورې ادبي پسولنې او یا د شاعرۍ دودیزو نومونو او سېمبولونو، لکه (بلبل، آهو چشم مجنون، لیلا، پتنګ، شمه، شیرین او فرهاد) دود موندلی دی ، بلکې د ده د شعرونو بله غوره ځانګړنه داده، چې هغه د ټولنې له ښو او بدوسره سیده اړیکی لري او د پندونو او وجیزو ترڅنګ داسې شعرونه هم لري، چې د ټولنې هر وګړي ته داسې ټولنیزه لارښوونه کوي، چې بنسټ یې پر کار باندې ولاړ وي (۵: ۲۶۹- ۲۷۱).

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

تړنګ څه ته وايي ؟

تړنګ هغه ژبنی يوون دی، چې دوه يا له دوو ډېر ژبني يوونونه، ويي او توکي سره ونښلي او يوويی او يا يومانيز جوړښت ترې جوړ او ځانله مانا ونښندي (۳: ۲۹).

تړنګ د هغو دوو يا ډېرو (خپلواکو او ناخپلواکو) وييونو او ګړونو يو ځای کېده دي چې رغنده توکي يې يو له بله سره پښوييز اړيکی ولري يا د دوو يا ډېرو خپلواکو او ناخپلواکو ګړونو غونډ دی، چې برخې يې يو له بل سره پښوييز اړيکی ولري. د تړنګونو د څېړنې او لوستنې څخه داسې ښکاري، چې تړنګونه د مانا او جوړښت له مخې بېلابېل ډولونه لري.

د تړنګ ځانګړنې:

۱ - تړنګ له دوو يا ډېرو خپلواکو او ناخپلواکو ګړونو او وييونو څخه جوړېږي.

۲ - په تړنګ کې يوويی د بل تابع ګرځي.

۳ - په تړنګ کې د وييونو ترمنځ غونډله پوهيز اړيکی ټينګېږي.

۴ - تړنګ تر ويي پراخ او تړښتي مانا ښکندوي.

۵ - د غونډلې او تړنګ ترمنځ توپير او بېلوالی اړين دی (۱: ۳۹،۴۱).

د تړنګ ډولونه:

په پښتو کې تړنګونه لومړی په دوو ډلو وېشل کېږي، چې هره ډله بيا نورې برخې لري، هغه دوې ډلې دادي:

الف ـ نوموال تړنګونه:

هغه تړنګونه دي، چې د تړنګ آره او بنسټيزه برخه يې نوم وي او دغه تړنګونه په غونډله کې د اينښي او په نوموالـه غونډله کې د اينښوني په برخه کې راځي.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوموال ترنګونه دا لاندې ډولونه لري:

۱ - تولي ترنګونه:

دا هغه ترنګونه دي، چې د یو نوم اړوندتیا بل نوم یا نومځري سره شوې وي. د پښتو ژبې په تولیزو ترنګونو کې یو تولنومی او بل تولنوم راځي.

تولنوم له تولنومي څخه وروسته راځي. جوړښت یې په دې ډول دی:

تولوییکی (د) + نوم + نوم، د + تولنومی + تولنوم: د کابل ښار

تول ترنګ د مانا له مخې د لاندې موخو لپاره راځي:

- د تول او تړاو لپاره: د ښوونځي نجونې.
- د ځانګړتیا لپاره: د کندوز ختيکي.
- د ورته والي لپاره: د سترګو تور، د عقل لاس.
- د ځرګندتیا لپاره: د ازادۍ څلی.
- د ظرفیت لپاره: د تیلو بوتل، د اوبو ګیلاس.
- د وړتوب لپاره: د دوستۍ وړ.

۲ - ستاینوم ترنګونه:

دغو ترنګونو ته، چې په عامه توګه ستاینوم ترنګونه وایي، هغه ترنګونه دي، چې د یو نوم یا نومځري د اکر ځرګنوالی د ستاینوم له لارې ځرګند او وښوول شي، لکه: ښکلی ښار، زیړ ګل....

په پښتو کې ستاینوم ترنګونه داسې جوړېږي:

(ستاینوم + نوم) (نوم + نوم) (نوم + ستاینوم) (نوم + کړول) (نوم + کړ ستاینوم)

(ستاینوم + ستاینوم)

۳ - شمېر ترنګونه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه ترنګونه دي ، چې له شمېر او نوم يا شمېرنوم او شمېرلي څخه رغېدلي وي. جوړښت يې داسې دی: شمېرنوم + نوم.
په پښتو ژبه کې شمېرنوم له خپل شمېرلي څخه مخکې راځي، لکه: دوه قلمونه، يو کور پينځه خونې.

۴ - کړول ترنګونه:

هغه ترنګونه دي، چې د جوړښت بنسټي او آر توکي يې کړولونه وي. دا ترنګونه د بېلابېلو مانـاوو د څرګندونې لپاره له ځينو نورو وييونو (تېنګار، شمېرنوم، نوم سربلونه او اوستربلونه) سره يو ځای کېږي او ټول ترنګ يې د کړول په توګه په غونډله کې کارېږي او په لاندې پنيو بڼو جوړېږي:

الف - کړول + کړول = کړول ترنګ، لکه: هلته دلته، ښکته پورته، لاندې باندې او نور.

ب - نوم + نوم = کړول ترنګ، لکه: غرونه غرونه، ځولۍ ځولۍ، کوټې کوټې، دلۍ دلۍ.

ج - ستاينوم + ستاينوم = کړول ترنګ، لکه: پټ پټ، غټ غټ، نيم نيم ، لوی لوی.

د - شمېرنوم + شمېرنوم = کړول ترنګ، لکه: پينځه پينځه، يو يو، شل شل.

ه - شمېرنوم + شمېرنوم + نوم = کړول ترنګ، لکه: يو دوه ورځې، دوه درې قلمونه.

و - ستاينوم + کړول = کړول ترنګ، لکه: ډېر نږدې، ډېر ژر.

ز - نومځری + نومځری = کړول ترنګ، لکه: ثوك ثوك، کوم کوم.

ح - ستاينوم + ستاينوم = کړول ترنګ، لکه: ډېر ښه، ډېر هوښيار.

۵ - تېنګار ترنګونه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پښتو کې دا ډول ترنګونه له دوه همغږو او همهانیزو وییونو څخه رغېدلي دي. درې ډولونه لري:

۱ – چې یو ویی په ترنګ کې کټ مټ بیا راشي.

۲ – چې یو ویی په لږ بدلون سره بیا راشي. لکه: ډز ډوز، تک تهوک، درب دروب، سم دم.

۳ – چې په دویم ویي کې دلومړي توري پرځای (م) (پ) (ب) یا (و) راوړل شوي وي لکه: غنم منم، خرپر، پتی متی.

۶ – وییک ترنګونه:

دې ته ځکه وییک ترنګ وایي، چې له وییکو او نومیز مرکز څخه جوړ شوي وي. په دې ترنګونو کې نومیز مرکز، نومځری، ستاینوم یا کوم بل نومیز ترنګ وي. په دې ډول ترنګونو کې وییکي له نوم څخه وروسته او هم د مخه کارېدای شي، لکه: په کور کې، تر کابل پورې او نور.

ب – کړ ترنګونه:

هغه ترنګونه دي، چې ستره مرکزي او آره برخه یې کړونه وي. دغه ډول ترنګونه تر ډېره په غونډله کې د ایښوني برخه جوړوي.

کړ ترنګونه پښوییزه مانا هم څرګندوي او په ځانګړې توګه یوه غونډله هم کېښل کېدای شي.

په پښتو کې کړ ترنګونه په لاندې ډول جوړېږي:

- نوم + کړنومی = کړ ترنګ، لکه: کتاب لوستل، لیک لیکل، په لار کې درېدل.
- کړنومی + کړ = کړ ترنګ، لکه: غوښتل کوم، رټل کوي او نور.
- کړول + کړ ترنګ = کړ ترنګ، لکه: عادلانه چلند کول.
- نوم + مرستیال کړ = کړ ترنګ، لکه: انسان یم.
- ستاینوم + مرستیال کړ = کړ ترنګ، لکه: جوړ یم.
- کړول + مرستیال کړ = کړ ترنګ، لکه: لرې یم، نږدې یم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- شمېرنوم + مرستيال کړ = کړ ترنګ، لکه: يوه ده، دوې دي.
- د يم، وم. مرستيال کړونه + کړونه يا کړ ستاينوم = کړ ترنګ، لکه:

راغلـــی يـــم

ګرځېدم، راغلی وم، ګرځېدلی يم .

لنډه دا ، چې په دې برخه کې د پښتو ژبې ډېر کړوال جوړښتونه کړ ترنګونه جوړولای شي. د ټولو بېلګې راخېستل د دې لنډې تنګې ليکنې پـــــــــــــــــــــه اړانـــــــــــــــــــــه کـــــــــــــــــــــې نـــــــــــــــــــــه ځايېږي (۱۲: ۷۴ – ۷۷).

غونډ يا ترنګ د غونډلې د آرو او يا مرستيالو ټوکونو (نومونو، کړونو او ستاينومېزو کړولونو او وييکو) يو سست وييغونډ يا ترنګ دی. داسې چې رغنده توکي يې سره خپلمنځي پښوييز اړيکي پالي او شننوړ دي، خو د غونډلې دننه د يوه يوون يا واحد(Syntagm or Tagmeme) په توګه ناشنوني بلل کيږي او له نورو رغندو يوونو(Components or Constituents) سره يې پښوييز تړاو شتوالی لري. نه دا چې هر رغنده توك يې دغه راز اړيکي پرکار واچوي. په بله ژبه، يو عادي غونډ له ترښتي پلوه يو سست ترنګ بلل کيږي او هغه دا ، چې رغنده ټوکونه (کړونه، وييونه او وييکي) يې په خپل منځ کې د پښوييز ادلون بدلون منونکي دي. هم د نحوي توکو لکه تولي سربل (د) او داسې نورو توکو د خونديينې او هم د اوډون او سمون، پېر د اغېزمنني له مخې. هر ګوره، خج،آهنګ او نور بشپړاند " نازنځيري " توکونه يې سره زياتره يووالی لري او پر هماغه غوره يا وروستي توك يې ټيکاو مومي (۶: ۲۲۳).

په شعري کره کتنو کې دا زياته دود ده، چې وايي: پلانی شاعر خورا ښه او ښـــکلي ((ترنګونه)) هم کارولي دي. په دغه تړاو استاد اسدالله غضنفر ليکي: په ترنګ کې چې له دوو ياتر دوو له ډېرو وييونو رغېږي، يوه نوې مانا

(c) ketabton.com: The Digital Library

مومو. ترنګونه پر څلورو ډولونو وېشلای شو: تولي، ستایوال، ورتنیز (تشبیهي)او استعاري ترنګونه. د پښتو پخوانو شاعرانو به ترنګونو ته ډېر پام نه کاوه. په شلمه پېړۍ کې د هنر دې اړخ ته پام وشو.
دلته ((ترنګ)) د وییپوهنې او بیا وییرغاونې(Word formation) په جاج نه، بلکې د غونډله پوهنې(نحوې) په جاج کارول کېږي او له همدې اړخه د ژبپوهنې په نومونه کې نحوي ترنګونه ، په بله وینا ، غونډونه (عبارتونه، فقرې) بلل کېږي. په دې توګه لومړي ډول ته (غونډله پوهیز یا نحوي ترنګ) ویل کېږي او دویم ډول ته (وییز یا لغوي ترنګ). لومړی ډول د دوو یا زیاتوویونو او ویيکو یوه ټولګه ده، چې په یوه غونډله کې د یوه شننوړ او ونجوړ یوون په توګه یو ټاکلی پښوییز او مانیز چار پرځای کوي، په نورو ټکو، یوه غونډله لومړی پر غونډونو وېشل کېږي، لکه (سپوږمۍ او زمری، د مازیګر پر درېو بجو په ملي بس کې، یوه سترادبي بنډارته، ځي) غونډله. وییز ترنګ بیا له دوو یا زیاتو وییونو او ویيکو څخه داسې رغښت مومي، چې نه یواځې شننوړ او ونجوړ نه وي ، بلکې پر دې سربېره یې بېلابېل رغنده توکي له غونډله پوهیز پلوه د یوه یواځیني خج او (پېر: آر، اوښتی) اړوند تابع وي، لکه: پیمخی، سترګوړی، تمځی، ژبپوهنه، کتنپلاوی، له اوښکو ډکې سترګې، ژب-ساپوهنه....
په دې لړکې شعري غونډونه یا ((ترنګونه)) هم د نورو غونډونو غوندې تر هرڅه له مخه د اړوندو غونډلو د یوونونو په توګه، د جولیز، غونډله پوهیز جوړښت، چار و مانا له مخې په پام کې نیول کېدای شي او هله بیا له شعري- هنري پلوه ؛ او داچې له آره غونډله پوهیز غونډونه دي، نو اړینه نه ده، چې تل دې رغنده توکي یواځې خپلواك وییونه وي، بلکې لکه له مخه چې ورته نغوته وشوه، ناخپلواك هغه (وییکي: د ، له، په، پر، تر، سره، لاندې باندې، کې، پورې، پسې او...) هم رانغښتای شي او په

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې لړ کې د همدغو څلورګونو ترنګونو((توالی اضافات)) چې په دوډیزو ادبي فنونو کې ویار بلل کېده، اوس یې په ښېګڼو کې شمېرل کېږي.
دادی، دلته یې څو بېلګې وړاندې کېږي:
برندې سترګې، لکه: د اسمان ستوري، په سترګو سترګو کې، پر بلې ولاړه نجلۍ، سر پر زنګون، د وختو د اسوېلو تر سیوري لاندې، پر وربښمین بستر د ناز، د لمر په څنو کې، د ښېراز باور ګوګل، د ګل او بلبل په ژبه، بادونو لولنګرو، د کرلو پرندو وینو د ګلمینو ګلبڼونه د سپېدو د خزانزمولو سپېدارونو شنه خوبونه.
هرګوره،استاد غضنفر شعري ترنګونه په څلورو نومېرلو(مشخصو) ډولو تـــــــــــــــولي، وصـــــــــــــــفي
تشبیهي او استعاري هغو کې رالنډ کړي، چې هغه هم د نوموالوغونډونو یوه برخه رانغاړي.که نه یواځې په نوموالو کې تولي داپېنځه ډوله دي همداسې توصیفي، بدلي، عددي، متممي قیدي... او ورپسې فعلي ډولونه هم همداسي درواخله .
پــه هــره توګــه، د ترنګونــو هماغــه ســاده ډولونــه هــم ، چــې د دوو خپلواکو(ساده یا مشتقو) وییونو تر څنګ له تولي(د) پرته پکې نور وییکي دومره برخه نه اخلي، تر یووستویو وییونو څخه د شعري انځورونو (اېماژونو)، په تولیز جاج، د ((شعریت)) لپاره ښه ترا لیاره هوارولای شي او د ژبني پوتنسیال د آر له مخې یې زېږون ناپایه (نامحدوده) دی، په بله وینا ، شاعر یې له اړتیا سره سم هرڅومره ډېر رامنځته کولای شي او هېڅکله له تنګسې سره نه مخا مخېږي.
استاد غضنفر هڅه کړې، د جیلاني جلان د شعر دارزونې په ترڅ کې هماغه څلور ډوله رابرسېره کړي:

د مازیګر په (پر) زېړ جبین به ګل ګل وکړل شي
دا ځوان ګودر به اوس د نجونو په مذهب غږېږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلته زيړ جبين وصفي ترڼګ دی. د مازيګر زيړ جبين، استعاري ترڼګ دی. ځوان ګودر هم استعاري ترڼګ دی. مانا داچې ګودر له انسان سره تشبېه شوی دی. بيا د تشبېه يو اړخ ياني مشبه به (چې دلته انسان دی) حذف شوی او يواځې يوه ځانګړنه ياني ځواني يې ياده شوې ده او د نجونو مذهب تولي ترڼګ بولو، ځکه مذهب تولنوم او نجونې تولنومی دی.

متل دی وايي، د شال او شړۍ نه سره کېږي، خو په پکتيا کې شړۍ ښکلی او رنګين لباس دی. جلان وايي:

دې ته سور غرور هم ګونډه ماتی شي، سجدې کوي
دا د پسرلي شړۍ د لمر په (پر) اوږو ښـخـه ده

دلته سور غرور وصفي ترڼګ (غرور) ستايلی او (سور) ستاينوم دی او د لمر اوږې استعاري ترڼګ دی. د ښاغلي جلان شاعري له استعاري ترڼګونو مالامال ده. د ده ترڼګونه کابو ټول د ده خپل دي.

ژبپوهان وايي، چې په ځينو ژبو کې ترڼګ جوړول اسانه دي، خو په ځينو نورو کې اسانه نه دي.... جلان د نوي انځور د جوړولو لپاره، د مانا رسولو لپاره او بل د تناسب لپاره ترڼګونو ته مخه کوي. دی وايي:

زموږ د کلي له اسمانه هر چا کړې ولجه
چا ترينه لېو کې سپوږمۍ، وړې چا لمر وړی دی

دلته د کلي د اسمان ترڼګ په وريسې مسره کې له لمر و سپوږمۍ سره هم د انځور په بشپړولو کې برخه اخلي، هم تناسب زېږوي.

دا خبره چې ترڼګ جوړول په پښتو کې د نورو ژبو اوبيا پارسي هومره اسان نه دي، سمه نه ده، ځکه، لکه پر همدې ځېرکې چې رڼا واچول شوه، هره ژبه ((يو ناپايه رغاونيزه وړتيا او پوتنسيال لري))، دا بېله سکالو ده، چې په پښتو او بيا شعر و ادب کې له دغه پټ توانه د نورو او بيا پارسي ژبې هومره کار يا ګټه اخېستل شوې نه ده! (۷: ۲۶۱- ۲۶۴).

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حمیدبابا د ژوند ، شاعرۍ اوشاعرانه تړنګونو په اړه د لنډو مالوماتو له وړاندېینې وروسته خپلې اصلي موضوع ته ورځو چې په لاندې ډول ده:

www.melitahrik.com 0777 400 116

د حمیدبابا په شعرونو کې شاعرانه تړنګونه

- وړې سترګې:

په پورتني ستاینوم تړنګ کې (وړې) ستاینوم او (سترګې) ستایلی دی. همدارنګـــــــــــــــــــــــــــــــــــــــه د (عشق مې) په تول تړنګ کې (د) تولوییکی (عشق) تولنومی (مې) تولنوم دی. په لاندې بیت کې یې وګورئ :

که مې نه زمویې په ویار د وړو سترګو
مې د عشق په میخانه کې د مجاز را

(۱۰ : ۱)

- د عشق کبر وناز:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی (عشق) تولنومی او (کبر و ناز) تولنوم دی. په لاندې بیت کې کارېدلی:

چې مې نه وي سرکوزی چاته بې ښکلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

لـه دولتـه د عشـق هسـې کبـر و نـاز را

(۱۰: ۱)

- د ګړۍ مېلمنه ورا:

په پورتني ترړنګ کې (مېلمنه ورا) ستاینوم ترړنګ دی (مېلمنه) ستاینوم او (ورا) ستایلی . تول (د ګـړۍ میلمنـه ورا) تـول ترړنـګ دی (د) تولوییکی (ګړۍ) تولنومی او (مېلمنه ورا) تولنوم دی.

بېهوده یې زړه ترې په ډنګ ډنګ پورې

د ګړۍ میـلمنه ورا ده دا دنیـــا

(۱۰: ۴)

- د هلکو تماشا:

په پورتني تول ترړنګ کې (د) تولوییکی (هلکو) تولنومی او (تماشا) تولنوم دی.

مناسب نه دي ورتله د لویو خلکو

د هلکـو تمـاشـا ده دا دنیـا

(۱۰: ۴)

- د عشق لاعلاج رنځ:

په پورتني ترړنګ کې (لاعلاج رنځ) ستاینوم ترړنګ دی (لاعلاج) ستاینوم (رنځ) ستایلی . همدارنګه تول ترړنګ تولي هم دی (د) تولوییکی (عشق) تولنومی او (لاعلاج رنځ) تولنوم دی. بلخوا، تشبیهي ترړنګ هم دی (عشق) مشبه (لاعلاج رنځ) مشبه به او ګډه ستاینه یې (د درملنې او علاج نشت) دی. د (بې دمه بې جړې منګور) په ستاینوم ترړنګ کې (بې دمه او بې جړې) ستاینومونه او (منګور) ستایلی دی.

دا د عشق لاعلاج رنځ دی نه پوهېږم

که بې دمه بې جړې منګور دی دا

(۱۰: ۶)

- د عشق سیاه رویي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوييکی (عشق) تولنومی او (سياه رويي) تولنوم دی. د (کښېدي انځور) په تول ترڼګ کې (د) تولوييکی (کښېدي) تولنومی (انځور) تولنوم دی.

هېڅ د عشق په سياه رويۍ مه زهيرېږه
د ژوندون د کښېدي انځـور دی دا
(۱۰: ۶)

- د زړګي ولې / ولۍ:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوييکی (زړګی) تولنومی (ولې/ ولۍ) تولنوم دی. بيا يو استعاري ترڼګ دی (زړګی) قرينه (ولې) مستعارمنه (ړګونه) مستعارله او (اوږدوالی، نری والی، جوړښت او نهيلي) وجه جامع ده. بلخوا (د زړګي ولۍ ربېل کېدل) يوه ګړنه او مانا يې (زحمت او کړاو رسېدل او ځورېدل) ده. د (کرېږ وروځې) ستاينوم ترڼګ کې (کرېږ) ستاينوم او (وروځې) ستايلی دی.

چې رېږي مې بې صرفې د زړګي ولې
کرېږ وروځې دي د يار که لور دی دا
(۱۰: ۶)

- د عشق تور:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوييکی (عشق) تولنومی او (تور) تولنوم دی. د (سرتورېدل) ترڼګ يوه ګړنه ده، د نارينه لپاره د (سپکاوي او شرمېدو) او د ښځو لپاره د (کونډتون او بې مېړه کېدو) په مانا ګړنه، بلکې انګېرنه ده.

که سرتور د عشق په تور شې مه شرمېږه
د جملـه بديـو سـر پېغـور دی دا
(۱۰: ۶)

- د تورو سترګو تور:

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورتني ترړنګ کې (تورې سترګې) ستاينوم ترړنګ دی (تور) ستاينوم او (سترګې) ستايلی ، تول ترړنګ تولي دی (د) تولوييکی (تورې سترګې) تولنومی او (تور) تولنوم دی. بلخوا دا يوه ګړنه او مانا يې (محبوب ، معشوقه) ده، ورسره بله انډول ګړنه (د زړه سر) ده.

چې په تله د سر و مال راڅخه نه ځي
واقعې د تورو سترګو تور دی دا
(۱۰: ۶)

- د عشق غم:

په پورتني تول ترړنګ کې (د) تولوييکی (عشق) تولنومی او (غم) تولنوم دی.

چې يې زه له خپله غمه په امان کړم
د عشق غم دی که زما غمخور دی دا
(۱۰: ۶)

- د ښادۍ ستړيوښې:

په پورتني تول ترړنګ کې (د) تولوييکی(ښادي) تولنومی او (ستړيوښې) تولنوم دی.

داچې ژاړي عاشقان ظاهر له غمه
د ښادۍ ستړيوښې کاندي په دا
(۱۰: ۷)

- بې وياره وصل:

په پورتني ستاينوم ترړنګ کې(بې وياره) ستاينوم او (وصل) ستايلی دی.

چې ادا کا ورته يار بې وياره وصل
ځان ته وايي عاشقان هاله ادا
(۱۰: ۷)

- د سمنبر پتون:

په پورتني تول ترړنګ کې (د) تولوييکی (سمنبر) تولنومی (پتون) تولنوم

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی، بیا ورتنیز یا تشبیهي ترڼک دی (سمنبر) مشبه به (پټون) مشبه (جوړښت ، پوستوالی او نرموالی) یې ګډه ستاینه ده.

چې شبنم غوندې شبګیر واخېست په سر ما
کېښود سر په پټانه د سمنبر ما
(۱۰: ۸)

- د حاتم د داد نغمه:

په پورتني تول ترڼک کې (د) تولوییکی (حاتم او داد) تولنومی او (نغمه) تولنوم دی. بلخوا ، استعاري ترڼک هم دی (داد) قرینه (نغمه) مستعارمنه او (اوازه، خبرې) مستعارله دی. په همدې بیت کې د (غوږ درنول) ګړنه هم شته چې مانا یې (د چا خبره اورېدل) ده. د (صبر ګوهر) په تول ترڼک کې (د) تولوییکی (صبر) تولنومی او (ګوهر) تولنوم دی. بلخوا، یو استعاري ترڼک هم دی (صبر) لوازم (ګوهر) مستعارمنه او (ثمره) مستعارله دی.

د حاتم د داد نغمه وربانديې ناورم
چې درانه کړه غوږ د صبر په ګوهر ما
(۱۰: ۸)

- د زړه سترګې:

په پورتني تول ترڼک کې (د) تولوییکی (زړه) تولنومی (سترګې) تولنوم دی. بلخوا (د زړه په سترګو کتل) ګړنه او مانا یې (په ځیرتیا او دقت چاته لیدل) ده. همدارنګه د (زړه سترګې کېدل) بله ګړنه او مانا یې (ډېر ګران او خوږ، زړه ته رانږدې) ده.

د دنیا اهل دول د زړه په سترګو
واړه ولید تر ځان خوار و بتر ما
(۱۰: ۸)

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د ترکو منګولې:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (ترکو) تولنومی او (منګولې) تولنوم دی. د (پر زړه ګرځېدل) ترنګ ګړنه او مانا یې (یو څوك یا څه یادېدل، په زړه ورېدل) ده. د (حنا لړمون) شعري ترنګ کې (د) تولوییکی (حنا) تولنومی (لړمون) تولنوم دی.

چې منګولې یې د ترکو په زړه ګرځي
ډوب په وینو کې لړمون شه د حنا
(۱۰: ۹)

- د عشق تېغ:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (عشق) تولنومی (تېغ) تولنوم دی، بیا تشبیهي ترنګ دی (عشق) مشبه او (تېغ) مشبه به او ګډ صفت یې (ځورول، په عشق او تېغ خوړلو کې د یو درد احساس) دی. په لاندې بیت کې یې وګورئ :

چې یې زړه د عشق په تېغ سوری سوری شي
لاعلاج کاندي فریاد لکه سُرنا
(۱۰: ۹)

- د خلوت عزیزان:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (خلوت) تولنومی او (عزیزان) تولنوم دی. د (ترکو کندی) بل تول ترنګ دی چې (د) تولوییکی (ترکو) تولنومی او (کندی) تولنوم دی. (زړه بد بېدل) ترنګ ګړنه او مانا یې(خپه کېدل، خوا بدېدل) ده.

د خلوت له عزیزانو مې زړه بد شه
ځان مې وشماره د ترکو په کندي بیا
(۱۰: ۹)

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د خط اره:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (خط) تولنومی او (اره) تولنوم دی. بلخوا تشبيهي ترنګ هم دی (خط) مشبه (اره) مشبه به او ګډ صفت يې (يو ډول اغېز) دی.

وابه نه ړوم نـور مخ له سـاده رويـو
که د خط اره مې کښېږدي په تندي بيا
(۱۰ :۱۰)

- د عشق طاعونی رنځ:

په پـورتني تـول ترنـګ کـې (طـاعوني رنـځ) سـتاينوم ترنـګ (طـاعوني) ستاينوم او (رنځ) ستايلی دی (د) تولوييکی (عشق) تولنومی او (طـاعونی رنځ) تولنوم دی. همدارنګه تشـبيهي ترنـګ هم دی (عشـق) لـه (طـاعوني رنـځ) سـره تشـبيه شـوی دی (عشـق) مشـبه (طـاعونی رنـځ) مشـبه بـه او (سرغړونه، ظلم او ستم) يې ګډ صفت دی.

چې د عشق طاعونی رنځ د حميد مل شـو
ژر به ښـخ شـي په هډيره کې د ماشـو
(۱۰ :۱۰)

- د ګوندی زړه:

پورتنی ترنـګ تـولي دی (د) تولـوييکی (ګونـدي) تولنـومی او (زړه) تولنـوم دی.

د ګوندی زړه ترينه صبر کړه ناصحه !
له رندی سره حميد شه سوګندي بيا
(۱۰ :۱۰)

- د زړه سترګې، غوږ:

په پورتني تـول ترنـګ کـې (د) تولـوييکی (زړه) تولنـومی (سـترګې او غـوږ) تولنوم دی.

ستـور د سر په سترګو غوږ اروي هم ويني

(c) ketabton.com: The Digital Library

سترګې غـوړ بـويـه د زړه بينـا شنــوا
(۱۰: ۱۱)

- د بڼو غشي:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوييکی (بانه/ بڼو) تولنومی (غشي) تولنوم دی. همدارنګه دا تړنګ تشبيهي هم دی (بانه) مشبه (غشي) مشبه به او ګډ صفت يې (جوړښت او د اغېز يورنګي) ده. په لاندې بيت کې يې وګورئ :

که هر څو د بڼو غشي کاره ولي
يو له نښې د زړه نه درومي خطا
(۱۰: ۱۲)

- توبه په تندي ماتېدل:

د پورتنۍ ګړنې مانا (ټکنی کېدل، پښېماني) ده.

سل توبې کا د زاهد په تندي ماتې
پرې به نړدي په شېخۍ کې څه ويسا
(۱۰:۱۲)

- د محبت ناکردې:

پـه پـورتني تـول تړنـګ کـې (د) تولـوييکی (محبت) تولنـومی او (نـاکردې) تولنوم دی.

ناکـردې د محبت وسړې ورکا
په يوه لاس کې پياله په بل همسا
(۱۰: ۱۳)

- د پرهېز پخته کاري:

پـورتني تړنـګ تـولي دی (د) تولـوييکی (پرهـېز) تولنـومی او (پخته کـاري) تولنـوم دی. د (عشـق زورمنـدي) تـول تړنـګ کـې (د) تولـوييکی (عشـق) تولنومی او (زورمندي) تولنوم دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پرهېز پخته کاري شوه راته خامـه
چې د عشق په زورمندۍ شوم شناسا
(۱۰: ۱۳)

- کاږه بانه:

په پورتني ستاينوم ترنګ کې (کاږه) ستاينوم او (بانه) ستايلی دی.

زه حميد کږو بڼو د ترکو غوښ کړم
په نصيب خطا ګوزار لګي رسا
(۱۰: ۱۳)

- آهو چشمه:

پورتنی ترنګ يو ترښتي ستاينوم دی، په لاندې بيت کې ستايلی هغه دی، چې د هوسۍ په څېر سترګې لري. خو په شعر کې څرګند نه ښکاري. (زړه وړل) ترنګ پکې ګړنه او مانا يې (مينېدل او عاشقېدل) ده.

آهو چشمو وړی زړه که هر څو بولم
نـه منـي لکه آهـو بلـل زمـا
(۱۰: ۱۳)

- ګلرخ:

په پورتني ترنګ کې (ګل) له (رخ) سره تشبيه شوی (ګل) مشبه به او (رخ) مشبه دی. ګډ صفت يې (ښکلا) ده.

چې مې خيال شته د ګلرخو په ليمو کې
ګل ته نه دي مناسب کتـل زمـا
(۱۰: ۱۴)

- د ښکليو در:

پورتنی ترنګ تولي دی (د) تولوييکی (ښکليو) تولنومی او (در) تولنوم دی.

مرم که ژوم سر زما، د ښکليو در دی
نشته ځای بې دغه دره بل زما
(۱۰: ۱۴)

www.meltahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د ناکسو تروه ترخه:

په پورتني تول ترړنګ کې (د) تولوییکی (ناکس) تولنومی او (تروه، ترخه) تولنوم دی. ددې ترخنګ (تروه ترخه وړل) ګړنه او مانا يې (سپکې سپورې اوريدل، سرکوزول) ده.

وړې هزار تروه ترخه د ناکسانو
وایه ولې په يوه نمړۍ حلــوا
(۱۰: ۱۵)

- لاس تر زنې کېدل:

د پــورتنی ګړنې مانــا (نهيلــی، هــېښ و حيــران) ده. همدارنګــه د (لاس اوږدول) ګړنې مانا (ګدايي او سوالګري) ده.

چې په سوال اوږدوې لاس چاته حميده !
ښــه يـې وړی لاس تــر زنـې بې نــوا
(۱۰: ۱۶)

- بې ادبه سترګې:

په پورتني ستاينوم ترړنګ کې (بې ادبه) ستاينوم او (سترګې) ستايلی دی.
د (وچولی غوټه کول) ګړنې مانا (قهريدل، غوسه کېدل، تندی ترېوول) ده.

هېڅ ادب مې بې ادبه سترګې ناخلي
که هر څو کا وچولی غوټه اديب زما
(۱۰: ۱۶)

- د غم لښکر:

په پورتني تول ترړنګ کې(د) تولوییکی (غم) تولنومی (لښکر) تولنوم دی .
په لاندې بيت کې يې وګورئ :

لا مې زيات آه و فرياد د غم لښکر کا
خيژوي مې فوج په سر زما نقيب زما
(۱۰: ۱۶)

- شوخې سترګې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

پورتنی تړنګ ستاینومیز دی (شوخې) ستاینوم او (سترګې) ستایلي دی.

سل ځله که قصد و کا نرګس په شوخو سترګو
هېڅ په هسکو سترګو کتی نه شي روی د ستا
(۱۰: ۱۸)

- هسکې سترګې:

په پورتني ستاینوم تړنګ کې (هسکه/ هسکې) ستاینوم او (سترګې) ستایلي دی.

سل ځله که قصد و کا نرګس په شوخو سترګو
هېڅ په هسکو سترګو کتی نه شي روی د ستا
(۱۰: ۱۸)

- د هجر غم:

پورتنی تړنګ تولي دی (د) تولوییکی (هجر) تولنومی او (غم) تولنوم دی.

غم د هجر کړم په وصل کې نابناده
په شربت کې خاورې مه شه ګول د چا
(۱۰: ۲۰)

- د مینې ډول:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی (مینه) تولنومی او (ډول) تولنوم دی.

له وهلو به یې شرم څوك په څه کا
چې په غاړه شي د مینې ډول د چا
(۱۰: ۲۰)

- سرې شونډې:

پورتنی تړنګ ستاینومیز دی(سرې) ستاینوم او (شونډې) ستایلي دی.

دغه واړه ستا دسرو شونډو اثر دی
چې مونده شي د یمن تاثیر له ما
(۱۰: ۲۱)

- د وفا رسم و رواج:

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوييکی (وفا) تولنومی او (رسم و رواج) تولنوم دی.

څو ترې زه رسم رواج د وفا غواړم
هومره لا راسره کړي جور و جفا
(۱۰: ۲۱)

- سپين لېمه:

په پورتني ستاينوميز ترڼګ کې (سپين) ستاينوم او (لېمه) ستايلی دی. د دې ترخنګ د (لېمه سپينېدل) ګړنې مانا (ډېره ژړا) ده. همدارنګه (توره بلا) ستاينوميز ترڼګ چې (توره) ستاينوم او (بلا) ستايلی دی. همداسې د (توره بلا پسې کول) ګړنې مانا (څوك بې ارزښته ګڼل او بې پروايي) ده.

ما په يار پسې لېمه په ژړا سپين کړه
يار په ما پسې کوي توره بلا
(۱۰: ۲۲)

- د قامت خيال:

پورتنی ترڼګ تولي دی (د) تولوييکی (قامت) تولنومی او (خيال) تولنوم دی.

هسې زه ستا د قامت په خيال تکيه کړم
هر نفس لکه موسی کړه په عصا
(۱۰: ۲۲)

- د عشق رنځ:

پورتنی ترڼګ تولي دی(د) تولوييکی (عشق) تولنومی (رنځ) تولنوم دی، بيا تشبيهي ترڼګ دی (عشق) مشبه او (رنځ) مشبه به، ګډ صفت يې (ځپل، ځورول او رنځول) دی. په لاندې بيت کې يې وګورئ :

نه سړی ورځنې مري نه ترې رغېږي
خدای دې څوك د عشق په رنځ مبتلا نه کا
(۱۰: ۲۳)

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د هجر اند ښنه:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (هجر) تولنومی او (اند ښنه)تولنوم دی. د (خوا لـه کمره لګېدل) ګړنې مانا (ځورېدل او کړېدل) ده.

اند ښنه چې دې د هجر را په خوا شي
په هیبت مې لـه کمره لګي خوا
(۱۰: ۲۳)

- د خوبانو د خندا لایق:

پورتنی ترنګ تولي دی (د) تولوییکی (خوبان او خندا) تولنومی او (لایق) تولنوم دی. همدارنګه د (له عقله پلی) ګړنې مانا (ډېربې عقل) ده. بلخوا، یو وییکترنګ (ارتباطي ترکیب) هم دی، ځکه لـه آداتو څخه (لـه) پکې راغلی دی.

د خوبانو دخندا لایـق به نه شي
څو یې عشق له عقله پلی جولاته کا
(۱۰: ۲۳)

- د حسن ازبکي:

پورتنی ترنګ تولي دی (د) تولوییکی (حسن) تولنومی او (ازبکي) تولنوم دی. د (صبر خونه تالاکېدل) ترنګ ګړنه او مانا یې (د بې صبرۍ پای او انتها، نه صبرېدنه، بې صبري) ده. د (صبر خونه) بل شعري تول ترنګ دی (د) تولوییکی (صبر) تولنومی او (خونه) تولنوم دی.

نه منمه ازبکي د هغه حسن
څو زما د صبر خونه تالانه کا
(۱۰: ۲۳)

- د خط توره:

پورتنی ترنګ تولي دی (د) تولنومی (خط) تولنومی (توره) تولنوم دی، بیا تشبیهي ترنګ دی (خط) مشبه او (توره) مشبه به ، ګډ صفت یې

www.melitahrik.com 0777400116

(c) ketabton.com: The Digital Library

(اغېز او پرېکول) دی. په لاندې بیت کې یې وګورئ :

شا به نه کا مفت خواره وښکلي مخ ته
څو یې سر ته د خط توره تر ملا نه کا
(۱۰: ۲۴)

- د صبر قلا:

په پورتني شعري تول ترنګ کې (د) تولوییکی (صبر) تولنومی او (قلا) تولنوم دی.

محبت اسماني تندر دی ناصحه !
هېڅ فایده ورته د صبر قلا نه کا
(۱۰: ۲۴)

- د آه اور:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (آه) تولنومی (اور) تولنوم دی، بیا تشبیهي ترنګ دی (آه) مشبه او (اور) مشبه به ، ګډ صفت یې (ګرموالی) دی. په لاندې بیت کې یې وګورئ :

که هر څو یې لوغړن د آه په اور کړي
څوك به خوی له (د) کج روی د فلك نور کا
(۱۰: ۲۴)

- د شبنم ژړا:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (شبنم) تولنومی (ژړا) تولنوم دی، همداسې یو استعاري ترنګ هم دی (ژړا) قرینه (شبنم) مستعارمنه او (څاڅکی) مستعارله (نرمښت او رنګ او نور جوړښت) یې د جامع وجه ده. په لاندې بیت کې یې وګورئ:

یو د بل په درد و غم خوښ و خرم کا
د شبنم په ژړا ګل په خندا خور کا
(۱۰: ۲۴)

- د ټکۍ شنه نمري:

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورتني ترنګ کې (شنه نمري) ستاينوم ترنګ دی (شين/ شنه) ستاينوم (نمري) ستايلی دی. همداسې تول ترنګ هم دی (د) تولوييکی (تګې) تولنومی او(شنه نمري) تولنوم دی. د دې ترخنګ (د تګې شنه نمري اغوستل) يوه ګړنه او مانا يې (مکر حيله، دروه، درغلنه) ده. بله ګړنه (برګ و بور کېدل) ده، مانا يې (رعب او هيبت غورځول) ده. د دې ترخنګ (خرکېدل) بله ګړنه او مانا يې (ګرمېدل او ملامتي) ده.

کله واغوندي شنه نمري د تګې
کله خر شي ځان له قهره برګ و بور کا
(۱۰: ۲۴)

- د مظلوم اوښې:

پورتنی ترنګ تولي دی (د) تولوييکی (مظلوم) تولنومی او (اوښې)تولنوم دی.

چې يې ختې د مظلوم په اوښو کېږي
دغه کور به زمانه د ظالم ګور کا
(۱۰: ۲۵)

- زړه تورول:

پورتنی ترنګ يوه ګړنه او مانا يې (اړيکی پريکول، بدول ، زړه مړېدل) ده. همدارنګـــه (مخ بل لور ته کول / مخ اړول) بله ګړنه ده چې مانا يې (بې وفايي، ناپامي، بې پروايي) ده.

يو دې زړه زما له بله لوريه تور کا
بيا دې مخ زما له لوري په بل لور کا
(۱۰: ۲۶)

- سر تورول:

پورتنی ترنګ يوه ګړنه او مانا يې (سوال او زاري کول) ده.

خلاص دې نه کړم د رقيب له سر درده

(c) ketabton.com: The Digital Library

که هـزار ځله مې سر درته سرتـور کا
(۱۰: ۲۶)

- هجر منګور:

پورتنی ترڼګ تشبیهي دی (هجر) مشبه او (منګور) مشبه به، ګډ صفت یې (اغېز، رنځول او ځورول) دی. د (پر زړه منګور لګیا کول) ترڼګ ګړنه او مانا یې(ځورول او کړول)ده.

څه به رنګ زما په ځای وي سمنبره
چې لګیا مې دې په زړه هجر منګور کا
(۱۰: ۲۶)

- سترګې سوځېدل:

پـورتنی ترڼـګ یـوه ګړنـه او مانـا یـې (ډېره کـول، شـرمېدل ، ډارېـدل او وېرېدل) ده.

چې پرې سوې را څخه سترګې د غمازو
غـم دې زوم زمـا لـه دلـه هغه زور کا
(۱۰: ۲۶)

- د ښه مخ همای:

په پورتني ترڼګ کې د (ښه مخ) ترڼګ ستاینومیز دی (ښه) ستاینوم او (مخ) ستایلی دی. بلخوا، دا ترڼګ تولي هم دی (د) تولوییکی (ښه مخ تولنومی او (همای) تولنوم دی. همدارنګه یو استعاري ترڼګ هم دی (همای) مستعارمنه (اغېز او ښکلا) مستعارله او (ښه مخ) قرینه ده.

د ښه مخ همـای هالـه کا په چا سیوری
چې شهپر د خط و خال راوړي پرواز کا
(۱۰: ۲۷)

- د ترکو جادو:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوییکی (ترکو) تولنومی او (جادو) تولنوم دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې د ترکو په جادو ړانده کاږه دي
بېهوده ورته ناصح د پند اواز کا
(۱۰: ۲۷)

- ترېښو لاندې ښاخونه پرې کول:

پورتنی ترړنګ یوه ګړنه او مانا یې (ځان زیانمنول، خپلې پښې وهل) ده.
بله ګړنه (په زړه نهالول) ده چې مانا یې (غوښتل، منل، لورول) ده.

پرېکوي تر خپلو پښو لاندې ښاخونه
چې بدي د عزیزانو په زړه نهال کا
(۱۰: ۲۸)

- د برېښنا په رڼا ستن پېيل:

پورتنی ترړنګ یوه ګړنه او مانا یې (ناشونی کار کول، ستونزمن کار کول) ده.

نا لایق چې لایقت په نسب غواړي
د برېښنا په رڼا ستن پېيي جنجال کا
(۱۰: ۲۹)

- د مهر مخ:

په پورتني شعري تول ترړنګ کې(د) تولوییکی (مهر) تولنومی (مخ)تولنوم دی. بل تول ترړنګ د (مینې رنځ) دی. (د) تولوییکی (مینه) تولنومی (رنځ) تولنوم دی. بلخوا، تشبیهي ترړنګ هم دی (مینه) مشبه او (رنځ) مشبه به، ګډ صفت یې(خوږوالی، ښکلا) دی. په لاندې بیت کې یې وګورئ :

بیانګار د مهر مخ راته ښکاره کا
بیا یې رنځ زما د مینې دوباره کا
(۱۰: ۳۰)

- د سکون اوم تار:

په پورتني ترړنګ کې (اوم تار) ستاینوم ترړنګ دی (اوم)ستاینوم

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

(تار)ستايلي دی.همدارنګه (د) تولوييکی (سکون) تولنومی (اوم تار) تولنوم دی. د دې ترڅنګ (په اوم تار ګنډل/ په خام تار تړل) ترنګونه ګڼل دي چې مانا يې (بې پايلې چار، ناسم حالت کې پرېښوول) ده.

چې ګنډلی د سکون په اومه تار وو
هغه زخم مې يې بيا پاره پاره کا
(۱۰: ۳۰)

- خونخوار خيال:

په پورتني ستاينوم ترنګ کې (خونخوار) ستاينوم (خيال) ستايلی دی. د دې ترڅنګ

(زړه د مينې فواره کول) ګڼنه او مانا يې (ډېره مينه ورکول، په مينه کې ډېر اخلاص) ده. د (مينې فواره) هم شعري تول ترنګ دی چې (د) تولوييکی (مينه/ مينې) تولنومی او (فواره) تولنوم دی.

خونخوار خيال د يار رانغی تماشو له
که مې زړه ورته د مينې فواره کا
(۱۰: ۳۱)

- لاس پر سر راکښل:

پورتنی ترنګ يوه ګڼنه او مانا يې (مهرباني، زړه سوی، پالنه) ده.

هېڅ مې يار د مهر لاس په سر رانه کېښ
که هر څو مې ځان يتيم او بېچاره کا
(۱۰: ۳۱)

- ګلګونې جامې:

په پورتني تشبيهي ترنګ کې (ګل) مشبه به (ګون) د تشبيه توری او (جامې) مشبه دی. همداسې (ګلګونې جامې اغوستل) ګڼنه او مانا يې (پسولل، ښکلنه او سينګارونه) ده.

چې ګلګونې جامې اغوندي سواري کا
خدای زده بيا د چا د قتل تياري کا

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۰: ۳۲)

- د سرو شونډو رموز:

پورتنی ترېنګ تولي دی (د) تولوييکی (سرې شونډې) تولنومی او (رموز) تولنوم دی. د ټول ترېنګ په منځ کې بل ستاينوم ترېنګ (سرې شونډې) دی. (سرې) ستاينوم او (شونډې) ستايلی دی.

په رموز يې د سرو شونډو نه پوهېږم
چې د خلکو غمخواري کا خونخواري کا

(۱۰: ۳۲)

- د اوښو دُر:

په پورتني تول ترېنګ کې (د) تولوييکی(اوښې) تولنومی (دُر) تولنوم دی، بيا تشبيهي ترېنګ هم دی (اوښې) مشبه او(دُر) مشبه به، ګډه صفت يې (جوړښت او روڼوالی) دی. په لاندې بيت کې يې وګورئ :

تويوي په لپو لپو دُر د اوښو
چې مې سترګې د ديدن خريداري کا

(۱۰: ۳۲)

- بې لاسه لستوڼی:

په پورتني ستاينوم ترېنګ کې (بې لاسه) ستاينوم (لستوڼی) ستايلی دی.

لکه بې لاسه لستوڼی څه کړای نه شي
هسې بې فضله بنده دی مضطرب

(۱۰: ۳۵)

- مزرۍ سترګې:

په پورتني ستاينوم ترېنګ کې (مزرۍ) ستاينوم (سترګې) ستايلی دی. همداسې (خوب حرامول) ګڼه او مانا يې (نارامول) ده.

ستا مزرو سترګو حرام کا
د حرم په هوسو خواب

(۱۰: ۴۱)

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د سترګو قصاب:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (سترګې/ سترګو) تولنومی (قصاب) تولنوم دی، بیا تشبيهي ترنګ دی (سترګې) مشبه او(قصاب) مشبه به، ګډ صفت يې (ځور، رنځ، ظلم او ستم) دی. په لاندې بيت کې يې وګورئ :

کشتني غوندې ولاړ يم
ستا د سترګو په قصاب
(۱۰: ۴۱)

- د بڼو سيخ:

پورتنی ترنګ تولي دی (د) تولوييکی (بانه) تولنومی (سيخ) تولنوم دی، بيا تشبيهي ترنګ دی (بانه) مشبه او(سيخ) مشبه به،ګډ صفت يې (جوړښت او اغيز) دی. په لاندې بيت کې يې وګورئ :

زر په زر به مې کا غوښې
د بڼو په سيخ کباب
(۱۰: ۴۱)

- د حسن درياب:

په پورتني شعري تول ترنګ کې (د) تولوييکی (حسن) تولنومی (درياب) تولنوم دی. په لاندې بيت کې يې وګورئ :

ستا د حسن و درياب ته
غير حسن دی حباب
(۱۰: ۴۲)

- د هجر عذاب:

پورتنی ترنګ تولي دی (د) تولنومی (هجر) تولنومی (عذاب) تولنوم دی، بيا تشبيهي ترنګ دی (هجر) مشبه او (عذاب) مشبه به ، ګډ صفت يې (کړاو او رنځ) دی. په لاندې بيت کې يې وګورئ :

خدای دې نه سېځي حميده !

(c) ketabton.com: The Digital Library

څوك د هجر په عذاب

(۱۰: ۴۲)

- د صبر خانمان:

په پورتني تول ترېنګ کې (د) تولوييکی (صبر) تولنومی (خانمان) تولنوم دی، بيا تشبيهي ترېنګ دی (صبر) مشبه او (خانمان) مشبه به ، ګډه صفت يې (جوړښت) دی. په لانديې بيت کې يې وګورئ :

څکه ما څخه آرام و قرار ورك شه
چې مې اوښو کړه د صبر خانمان ډوب

(۱۰: ۴۲)

- د حيا د بحر دُر:

په پورتني تول ترېنګ کې (د) تولوييکی (حيا او بحر) تولنومی او (دُر) تولنوم دی. د (صبرجهازونه) بل تول ترېنګ دی (د) تولوييکی (صبر) تولنومی او (جهازونه) تولنوم دی .

د حيا د بحر دُر يې مونده نه شي
که د صبر جهازونه کړم چندان ډوب

(۱۰: ۴۳)

- د اوښو توپان:

په پورتني تول ترېنګ کې (د) تولوييکی (اوښې) تولنومی او (توپان) تولنوم دی.

هېڅ پروا نه کا په غم د هر ژړانده
که جهان کړم زه د اوښو په توپان ډوب

(۱۰: ۴۳)

- د زړه کبوتر:

په پورتني تول ترېنګ کې (د) تولوييکی (زړه) تولنومی او (کبوتر) تولنوم دی.

څه ښادي به کبوتر زما د زړه کا

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې کښېوتی په لاس باز يې د رقيب
(۱۰: ۴۴)

- داغلی زړه:

په پورتني ستاينوم ترنګ کې (داغلی) ستاينوم دی (زړه) ستايلی دی.

د داغلي زړه له آهه شم څه شان چپ
د چمـن په ګلو نه وي بلبـلان چپ
(۱۰: ۴۵)

- د مراد ډيوه:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولـويیکی (مـراد) تولنومی او (ډيـوه) تولنوم دی. همداسې (پـه اوبـو ډيـوه بلېـدل) ترنـګ ګڼـنه او مانـا يـې (بختورېده، طالعمني) ده.

پـه اوبـو بـه دې ډيـوه شـي د مراد بلـه
که صدف غوندې په صبر کړې دهان چپ
(۱۰: ۴۵)

- د زړه قبله:

پـه پـورتني تـول ترنـګ کـې (د) تولـويیکی (زړه) تولنـومی او (قبلـه) تولنـوم دی. بلخـوا، يـو اسـتعاري ترنـګ هـم دی (زړه) قرينـه (قبلـه) مسـتعارمنه (غوښتنه او هيلې) مستعارله دی.

خدای قبله زما د زړه که ذات د ښکليو
که بد ذات په دا باله شم که نيك ذات
(۱۰: ۴۶)

- مړاوې سترګې:

پـه دې ترنـګ کې(مړاوې) سـتاينوم (سـترګې) سـتايلی دی. ددې ترڅنـګ (سـترګې مړاويـدل) ترنـګ ګڼـنه ده، مانـا يـې (د سـترګو اغيـز ښـندې، شرمېدل، حيا کول) ده.

بې د يار له مړاوو سترګو چې کج ګوري

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګڼه نه کا رنځوران چاته جواب سخت
(۱۰: ۴۷)

- خونخوارې سترګې:

په پورتني ترڼک کې (خونخوارې) ستاینوم (سترګې) ستایلی دی. د (سترګو خونخواریدل) ترڼک ګڼه او مانا یې (د سترګو اغېز ښندې، چاته د کړاو او ځور رسول) ده.

له خونخوارو سترګو څه شفقت غواړې
مقرر چې وي په زړه اهل قصاب سخت
(۱۰: ۴۷)

- د غم سخرې غوټې:

په پورتني تول ترڼک کې(د) تولوییکی (غم) تولنومی او(سخرې غوټې) تولنوم دی. د تول ترڼک په منځ کې بل ستاینوم ترڼک (سخرې غوټې) دی(سخرې) ستاینوم او (غوټې) ستایلی دی.

سخرې غوټې مې د غم دې زړه ته پروتې
کشکې خدای که راپیدا ګره کشای دوست
(۱۰: ۴۸)

- شوخ کتل:

په پورتني ترڼک کې (شوخ) کړول (کتل) کړولی دی. د (په غټو سترګو رڼدیدل) ترڼک ګڼه او مانا یې (په لوی لاس ځان یا خپله ورتیا نفی کول) ده.

یار دې ویار زما د شوخو کتو نه کا
زه په غټو سترګو ړوند یم لکه بوت
(۱۰: ۴۹)

- غوړ کول:

پورتنی ترڼک یوه ګڼه او مانا یې (اوریدل، غوړ نیول، غوړ درنول) ده.

ښکلي نه درنوي غوړ په نورو دُرو

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې په غوړ کاندي حميده ستا ياقوت
(۱۰: ۴۹)

- د زړه تابنده نمر:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (زړه) تولنومی او (تابنده نمر) تولنوم دی. د تول ترنګ په منځ کې بل ترنګ (تابنده نمر) ستاينوميز دی (تابنده) ستاينوم او (نمر) ستايلی دی.

چې ښکاره زما د زړه تابنده نمر شه
د سپوږمۍ له لاسه هلته مشال پرېووت
(۱۰: ۵۰)

- د هلال مات کچکول:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (هلال) تولنومی او (مات کچکول) تولنوم دی. د تول ترنګ په منځ کې بل ستاينوم ترنګ (مات کچکول) دی (مات)ستاينوم او(کچکول) ستايلی دی. بلخوا، يو تشبيهي ترنګ هم دی (هلال) مشبه به(مات کچکول) مشبه او (جوړښت) يې ګډ صفت دی. د (روتۍ مورګه) تول ترنګ کې (د) تولوييکی (روتۍ) تولنومی او (مورګه) تولنوم دی.

شوم فلك د روتۍ مورګه هاله ورکړه
چې له لاسه مات کچکول د هلال پرېووت
(۱۰: ۵۰)

- نمرمخی:

پورتنی ترنګ له دوو توکو (نمر + مخ) څخه رغېدلی، يو ترلی ستاينوم دی. بلخوا (نمر) مشبه به (مخ) مشبه او(ښکلا) يې ګډ صفت دی.

دا مې پرېوته پېښه د زړه له داغه
که د لاس نه د نمرمخي مشال پرېووت
(۱۰: ۵۰)

- د مينې زخم:

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورتني تول ترړنګ کې (د) تولوييکی (مينه) تولنومی او (زخم) تولنوم دی.

د اشنا د مينې زخم په عذاب کړم
چې ترې نه ووځي خوناب د شکايت
(۱۰: ۵۱)

- د تن کور:

په پورتني تول ترړنګ کې (د) تولوييکی (تن) تولنومی او (کور) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترړنګ هم دی (تن) مشبه (کور) مشبه به او ګډه صفت يې (فزيکي جوړښت) دی.

د تن کور به مې لړغون وو مينې سوی
که مې نه راتلی ژړا په حمايت
(۱۰: ۵۱)

- سر کوزول:

پورتنی ترړنګ يوه ګړنه او مانا يې (منل، تسليمېدل، سرټيټول) ده.

سر زما سرکوزي نه مني د تاج
ګنې تاج زما و سر ته دی محتاج
(۱۰: ۵۳)

- د عشق طفل:

په پورتني تول ترړنګ کې (د) تولوييکی(عشق) تولنومی او (طفل) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترړنګ هم دی (عشق) مشبه (طفل) مشبه به او ګډه صفت يې (نا لېوې او غيرعادي کړنې) دی.

که د عشق طفل څه لږه که خوله پټه
اپلاتون ښخه کا سم سيده تقرير کج
(۱۰: ۵۴)

- د زلفينو مار:

په پورتني تول ترړنګ کې(د) تولوييکی (زلفين) تولنومی او (مار) تولنوم

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی. همدارنګه یو تشبیهي ترکیب هم دی (زلفین) مشبه (مار) مشبه به او ګډ صفت یې (جوړښت) دی. د (عشق دم) په شعري تول ترکیب کې (د) تولوییکی (عشق) تولنومی او (دم) تولنوم دی.

یوه ورځ به خوړ حمید مار د زلفینو
اوس په دم د عشق پاړو شه زما روح
(۱۰: ۵۷)

- د مهر لاس:

په پورتني ترکیب کې (د) تولوییکی(مهر) تولنومی او (لاس) تولنوم دی. بلخوا، یو استعاري ترکیب هم دی (مهر) مستعارمنه (لورېینه، مهرباني) مستعارله (لاس) قرینه او (حب یا مینه) وجه جامع ده.

په خدمت به دې جهان د وړاندې درومي
که د مهر لاس کړې وړاندې لکه صبح
(۱۰: ۵۷)

- سپین ویل:

پورتنی ترکیب ګړنه او مانا یې (رښتیا ویل، پاك ویل، غوځ ګړېدل) ده.

سپین ویل کوه د حق عبدالحمیده !
کـه په ژبه اوېزاندې، لکـه صبح
(۱۰: ۵۷)

- د حیات اوبه:

په پورتني شعري تول ترکیب کې (د) تولوییکی(حیات) تولنومی او (اوبه) تولنوم دی.

څو اوبه دې د حیات نوشلې نه دي
دا دې واړه نادانـي ده وهې جخ
(۱۰: ۵۸)

- د نفس سپی:

په پورتني ترکیب کې (د) تولوییکی (نفس) تولنومی او (سپی) تولنوم دی.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

بلخوا ، تشبيهي ترنګ هم دی (نفس) مشبه (سپی) مشبه به او (بې پروايي، ناروا کول) يې ګډه ستاينه ده.

که منډې درسره خوله په هر طعام کې
د نفس سپی دې مردار خوره نه که چخ
(۱۰: ۵۸)

- د ګېډې څاه:

په پورتني تول ترنګ کې(د) تولوييکی (ګېډه) تولنومی او (څاه) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترنګ هم دی. (ګېډه) مشبه (څاه) مشبه به او ګډ صفت يې (جوړښت) دی.

هسې پرېوتې نسکور د ګېډې څاه ته
چې دې نه دی ياد په زړه چاه د زنخ
(۱۰: ۵۸)

- د اوښو اوبه:

په پورتني تول ترنګ کې(د) تولوييکی (اوښې) تولنومی او (اوبه) تولنوم دی. همدارنګه تشبيهي ترنګ هم دی (اوښې) مشبه (اوبه) مشبه به او (جوړښت) يې ګډ وصف دی.

تل د اوښو په اوبو کې لره تر مخ
په دغو اوبو کې ليد شي د دلبر مخ
(۱۰: ۵۸)

- د مخ ډيوه:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (مخ) تولنومی او(ډيوه) تولنوم دی. بلخوا ، يو تشبيهي ترنګ هم دی (مخ) مشبه (ډيوه) مشبه به او ګډ صفت يې (جوړښت او ښکلا) ده.

- مخ سورکول :

دا يوه ګړنه او مانا يې (وهل ډبول) ده.

د يوسف د مخ ډيوه شوه هاله بله

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې يې سور کړ په ځيېرو برادر مخ
(۱۰: ۵۸)

- د نمر مخ:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (نمر) تولنومی او (مخ) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترنګ هم دی (نمر) مشبه به (مخ) مشبه او ګډه صفت يې (ځلا، ښکلا، نور) دی.

له مېوې د سيوري ونه شا په شا وې
څو يې نه کا مخامخ سره د نمر مخ
(۱۰: ۵۹)

- د ځيګر مخ:

په پورتني شعري تول ترنګ کې (د) تولوييکی (ځيګر) تولنومی او (مخ) تولنوم دی.

و هر چاته به سرخ رويه لکه ګل شي
که په وينو سره وينځې د ځيګر مخ
(۱۰: ۵۹)

- د صبر کوثر:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (صبر) تولنومی او (کوثر) تولنوم دی. بلخوا، يو تشبيهي ترنګ هم دی (صبر) مشبه (کوثر) مشبه به او ګډه صفت يې (ګرانښت او ارزښت) دی.

سياه رويي به دې د طمعې لاړه نه شي
څو پرېنوينځې د صبر په کوثر مخ
(۱۰: ۵۹)

- د محنت تناکې:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (محنت) تولنومی او (تناکې) تولنوم دی.

چې تناکې د محنت لري په لاس کې

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه نه ګوري په ځله د ګوهر مخ
(۱۰: ۵۹)

- شوخې سترګې:

په پورتني شعري ستاينوم ترنګ کې (شوخ) ستاينوم (سترګې) ستايلی دی. دارنګه (کوز کتل / ګورل) ګړنه او مانا يې (شرم، حيا او حجب) ده.

شوخې سترګې نرګس کوز ګوري له شرمه
چې د باغ په لوري واړوي چشمان شوخ
(۱۰: ۶۰)

- د مخ آيينه:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (مخ) تولنومی او (آيينه) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترنګ هم دی (مخ) مشبه (آيينه) مشبه به او (روڼوالی، سپينوالی، ښکلا) يې ګډ صفت دی.

آيينه يې د مخ هسې پر حيا ده
چې نفس يې د نسيم لګي په ځان شوخ
(۱۰: ۶۰)

- د نسيم وږمه:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (نسيم) تولنومی او (وږمه) تولنوم دی.

چې وږمه يې د نسيم په رخسار داغ شي
د بوسې په وقت ور وړای نه شم لبان شوخ
(۱۰: ۶۰)

- د تورو زلفو کمند:

پورتنی ترنګ تولي دی (د) تولوييکی او (تورې زلفې) تولنومی (کمند) تولنوم دی. بل ستاينوم ترنګ (تورې زلفې) دی (تورې) ستاينوم او (زلفې) ستايلی دی. همدارنګه، يو تشبيهي ترنګ هم دی (تورې زلفې) مشبه (کمند) مشبه به (جوړښت او اغېز) يې ګډ صفت دی.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې ور واچوي کمند د تورو زلفو
د بازار په ګډېده کا آهوان شوخ
(۱۰: ۶۰)

- ورځ اوښتل:

پورتنی تړنګ ګړنه او مانا يې (بدبختي، بدمرغېدل ، بدمرغي) ده.

مــه اړوه مــخ دلــبــره، اوړي زمـا ورځ
مخ کړه چې مې شپه د درد و غم شي رڼا ورځ
(۱۰: ۶۱)

- د زانې کټورې / له زانو کټورې غوښتل:

پورتنی تړنګ ګړنه او مانا يې (ناشونتوب ، نه پوره کېدونکې هيله) ده. دا ګړنه يوه انګېرنه هم ده.

عهد يې د زانې کټورې دی مونده نه شي
تش په توره خلق غورځوي په رڼا ورځ
(۱۰: ۶۱)

- د اشنايۍ پت:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوييکی (اشنايي) تولنومی او (پت) تولنوم دی.

چې ساتلی نه شي پت د اشنايۍ
آشنايي ده د دنيـا د اشنا هېڅ
(۱۰: ۶۲)

- د زړه کور:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوييکی (زړه) تولنومی او (کور) تولنوم دی. بلخوا تشبيهي تړنګ هم دی (زړه) مشبه (کور) مشبه به او ګډه ستاينه يې (جوړښت) دی. د (اوښو سېلاب) په شعري تول تړنګ کې (د) تولوييکی (اوښو) تولنومی او (سېلاب) تولنوم دی. همدارنګه، ياد تړنګ

(c) ketabton.com: The Digital Library

تشبیهي هم دی (اوښي) مشبه (سیلاب) مشبه به او (جوړښت) یې ګډه ستاینه دی.

د سکون د متاع ځای مې پکې نه شي
د زړه کور مې کړ سیلاب د اوښو ډنډ
(۱۰: ۶۶)

- د وصال چشمه:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (وصال) تولنومی او (چشمه) تولنوم دی. (سینه سول) ګړنه او مانا یې (سوځېدل، ځورول، کړول) ده. بل ترنګ (د فراق سینه) ده. په دې تول ترنګ کې (د) تولوییکی (فراق) تولنومی او (سینه) تولنوم دی.

لا به کله د وصال په چشمه پېښ شم
چې سینه د فراق سوې کړم په ټنډ
(۱۰: ۶۶)

- د تور خط لیکه:

په پورتني تول ترنګ کې(تور خط) ستاینوم ترنګ دی (تور) ستاینوم (خط) ستایلی دی. همدارنګه (د) تولوییکی (تورخط) تولنومی (لیکه) تولنوم دی. د (سترګو توروسپین ګډېدل) ترنګ ګړنه او مانا یې (وارخطا کېدل، هك پك کېدل) ده.

د تور خط لیکه یې ګډه په سپین مخ شوه
تور و سپین زما د سترګو شو په دا ګډ
(۱۰: ۶۷)

- د وصل خیال:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی(وصل) تولنومی او (خیال) تولنوم دی.

بېلتانه د وصل خیال را څخه خور کړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

په رمه باندې لېوه شه د موسی ګډ
(۱۰: ۶۷)

- د ښکليو پټکې:

په پورتني تول ترڼک کې (د) تولوييکی (ښکليو) تولنومی او (پټکې) تولنوم دی.

لوياوه يې پټکو لره د ښکليو
چې ساته عبدالحميد شه په ځار ځار
(۱۰: ۶۹)

- د زړه وصل:

په پورتني شعري تول ترڼک کې (د) تولوييکی (زړه) تولنومی او (وصل) تولنوم دی. د دې ترڅنګ (زړه وصلېدل) ګړنه او مانا يې (اړيکی، تړون) ده.

هېڅ مې نه شي تسلي د زړه په وصل
د طوبی تر سيوري ناست يم مخ په نمر
(۱۰: ۷۰)

- د محبت آه فرياد:

په پورتني تول ترڼک کې (د) تولوييکی (محبت) تولنومی او (آه فرياد) تولنوم دی.

آه فرياد د محبت مشکله کاره
چې مې نه په سر، سرکېږي نه په زر
(۱۰: ۷۰)

- د دوو سترګو کعبه:

په پورتني تول ترڼک کې (د) تولوييکی (دوو سترګو) تولنومی او (کعبه) تولنوم دی. همدارنګه (دوو) شمېرنوم او (سترګو) شميرلی دی (دوو سترګو) شمېرنوم ترڼک بولو.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه مخ چې مې کعبه وه د دوو سترګو
مسلط کړ باندې خط مواس د کفر
(۱۰: ۷۲)

- د ترکو خیال:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (ترکو) تولنومی او (خیال) تولنوم دی.

په هغو سترګو کې خیال د ترکو بند شي
انتظار چې یې حلقې کا د زنځیر
(۱۰: ۷۵)

- د زلفو ځېل:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (زلفو) تولنومی او(ځېل) تولنوم دی.همدارنګه تشبیهي ترنګ هم دی (زلفې) مشبه (ځېل) مشبه به او (جوړښت، اوږدوالی) ګډ صفت دی.

ډیر یې ویار زما د کار کاوه ښه وشوه
چې زاهد په ځېل د زلفو شه اسیر
(۱۰: ۷۵)

- د اُمید زړي:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (اُمید) تولنومی او (زړی) تولنوم دی. بلخوا یو تشبیهي ترنګ هم دی (اُمید) مشبه (زړي) مشبه به او ګډ صفت یې (هیله) ده.

د (غم غوبلونه) په تول ترنګ کې (د) تولوییکی (غم) تولنومی او (غوبلونه) تولنوم دی. همدارنګه، یو تشبیهي ترنګ هم دی (غم) مشبه (غوبلونه) مشبه به او ګډ صفت یې (ځپل، کړول) دی.

څه نشونما به کا زما د امید زړي
ګرځي مې په سر د غم غوبلونه ګېر و پېر
(۱۰: ۷۶)

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د جدايۍ فوجونه:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکى (جدايي) تولنومى او (فوجونه) تولنوم دى.

وخاته فوجونه مې په سر د جدايۍ
لور په لور هم دا غږ و آواز دى چې پېر پېر
(۱۰: ۷۶)

- د مينې سر درد:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکى (مينه) تولنومى او (سر درد) تولنوم دى.

ورك به مې د مينې د سر درد نه شي حميده !
ولې چې ترلى سره وايي سرو سپر
(۱۰: ۷۶)

- د تورو زلفو کفرستان:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکى (تورې زلفې) تولنومى او (کفرستان) تولنوم دى. د هول ترنګ په منځ کې (تورو زلفو) ستاينوم ترنګ دى (تورې) ستاينوم او(زلفې) ستايلى دى. بلخوا، يو تشبيهي ترنګ هم دى (تورې زلفې) مشبه (کفرستان) مشبه به او ګډ صفت يې (تاريکي، توروالى) دى.

چې مې وليد کفرستان د تورو زلفو
عقل و هوښ مې له خاطره د اسلام لاړ
(۱۰: ۷۹)

- ځان خوړل :

پورتنى ترنګ ګړنه او مانا يې (ځوريدل، مړه کېدل، وژل کېدل، سرخوړل) ده.

چې د ظلم په کمر دې تل ميدان خوړ
دماغي ځان ته غره خود به دې ځان خوړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۰: ۸۰)

- د اوښو سېل:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوییکی (اوښې) تولنومی او (سېل) تولنوم دی. بلخوا، یو تشبیهي ترڼګ هم دی (اوښې) مشبه (سېل) مشبه به او (حرکت اوجوړښت) یې ګډه ستاینه ده.

څه به نه نړېده برج د ستا د عمر
د مظلوم د اوښو سېل یې هر زمان خوړ

(۱۰: ۸۰)

- د پند پومبه:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوییکی (پند) تولنومی او (پومبه) تولنوم دی. د (په غوږ کې پومبه اېښوول) ترڼګ ګڼه او مانا یې (نه اورېدل، غوږ کڼول) ده.

د رقیب د پند پومبه دې پکې ایښې
چې دې نه لګي په غوږ زما آواز

(۱۰: ۸۲)

- د زړه سوز:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوییکی (زړه) تولنومی او (سوز) تولنوم دی. دارنګه (زړه سوځول) ګڼه او مانا یې (همدردي، په غم کې ګډون) ده.

شه مې سوز لکه د شمعې دل افروز
په ژړا مې ځکه نه ځي د زړه سوز

(۱۰: ۸۴)

- د خاطر زخم:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوییکی (خاطر) تولنومی او (زخم) تولنوم دی.

چې رفو کا دحمید د خاطر زخم

www.melitahrik.com 0777400116

(c) ketabton.com: The Digital Library

مونده نه شي يو دلدار هسې دلدوز
(۱۰: ۸۵)

- نوخېز حسن:

دا ستاينوم تړنګ دی. (نوخېز) ستاينوم (حسن) ستايلی دی.

چې نظر په نوخېز حسن کړم د ښکليو
راته هېڅ شـي د بهار د ګلـو خېز
(۱۰: ۸۵)

- وچ ګوګل:

په پورتني ستاينوم تړنګ کې (وچ) ستاينوم (ګوګل) ستايلی دی. بل ستاينوم تړنګ (اوښلني سترګې) دی چې(اوښلني) ستاينوم (سترګې) ستايلی دی.

وچ ګوګل زېړه ګونه اوښلني سترګې
په دعوه کې د عشق بويه دستاوېز
(۱۰: ۸۶)

- شکرلب:

پورتنی ستاينوم تړنګ دوه توکي لري (شکر) او (لب). دواړه سره يوځای شوي او يو ستاينوم يې رغولی دی. همدارنګه يو تشبيهي تړنګ هم دی (شکر) مشبه به (لب) مشبه او(خوږوالی) ګډ صفت دی.

که يې لب د شکرلب زېبښلي نه دي
د حميد زبـان به څه شي شکر رېز
(۱۰: ۸۶)

- د ترکو ښکنځل:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوييکی (ترکو) تولنومی او (ښکنځل) تولنوم دی.

په دعـا به ځنـې څه لره غوښته چا
که ښکنځل د ترکو نه وای شهد آمېز
(۱۰: ۸۶)

(c) ketabton.com: The Digital Library

- په لمن لاس لګول:

پورتنی ترکیب کړنه او مانا یې (مرسته او ملاتړغوښتل) ده.

زر به ورسي په داد لـه کمینـۍ
لګولی دی حمید ستا په لمن لاس
(۱۰: ۸۹)

- د بوسې ګل و ثمر:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوییکی (بوسه) تولنومی او (ګل و ثمر) تولنوم دی. بلخوا یو تشبیهي ترکیب هم دی (بوسه) مشبه (ګل و ثمر) مشبه به او (خوږوالی او نرمښت) یې ګډ صفت دی.

چې ښښي ګل و ثمر د بوسې ماتـه
هغه مخ کاندي بهار د خط و خال پس
(۱۰: ۹۱)

- د آزار غشی:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوییکی (آزار) تولنومی او (غشی) تولنوم دی. بلخوا، یو استعاري ترکیب هم دی (آزار) قرینه (غشی) مستعارمنه او (نظر، کتل) مستعارله دی.

د مظلـوم د آزار غشـی رسـا لګـي
هېڅ ګوزار یې خطا نه درومي عبس
(۱۰: ۹۲)

- له آزاره بازار موندل:

پورتنی ترکیب کړنه او مانا یې (د چا په بدمرغۍ کې خپله نیکمرغي لیدل) ده.

هر سړی چې له آزاره بازار غواړي
د دارو په طمع زهر خوري ناکس
(۱۰: ۹۲)

- د عشق فوج:

www.melitahrik.com 0771 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (عشق) تولنومی او (فوج) تولنوم دی.

چې پرې راشي د عشق فوج تول سیاه پوش
لاعلاج له زړه ګوښه شي عقل و هوش
(۱۰: ۹۵)

- د عشق دیګ ځوښېدل / دیګ ځوښېدل:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (عشق) تولنومی او (دیګ ځوښېدل) تولنوم دی. همداسې ګړنه هم ده او مانا یې (لوړتیا او اوج، لوړه کچه) ده. د (شرم و ننګ سرپوښ) په تول ترنګ کې (د) تولوییکی (شرم و ننګ) تولنومی او (سرپوښ) تولنوم دی. بلخوا یو تشبیهي ترنګ هم دی (شرم و ننګ) مشبه (سرپوښ) مشبه به او (پټول) یې ګډ صفت دی.

راغی دیګ زما د عشق هسې په ځوښ
چې پرې نه ودرې د شرم و ننګ سرپوښ
(۱۰: ۹۶)

- خاورې پر سرېدل:

پورتنی ترنګ ګړنه او مانا یې (بدمرغي، خوار و زارېدل) ده.

لکه زه خاورې په سر خوښ یم په عشق کې
بادشاهان به هسې نه وي په افسر خوښ
(۱۰: ۹۶)

- مشکینې زلفې:

دا ترنګ ستاینومیز دی (مشکینې) ستاینوم (زلفې) ستایلی دی. بلخوا، تشبیهي هم ده (زلفې) له (مشکو) سره تشبیه شوې دي (زلفې) مشبه (مشك) مشبه به او ګډ وصف یې (تور رنګ او خوشبویي) ده. د دې ترڅنګ (خاورې پر سر کېدل / در په در کېدل) هم ګړنې دي چې مانا یې (غم ځپلی، نتلی او ویرجن) ده.

www.meltahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې مـې کېږي په مشکينو زلفـو مينـه
در په در يم لکه باد ، خاوري په سر خوښ
(۱۰: ۹۷)

- د ديد وږی مزری :

په پورتني تول تړنګ کې (وږی مزری) ستاينوم تړنګ دی (وږی) ستاينوم (مزری) ستايلی دی. همدا ډول په ټول تول تړنګ کې(د) تولوييکی (ديد) تولنومی او(وږی مزری) تولنوم دی.

په سبب د عشـق دې هم را غـرض نه کا
که د ديد وږي مزري شي سل په ما پيښ
(۱۰: ۹۸)

- د پېغور داغ:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوييکی (پېغور) تولنومی او (داغ) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي تړنګ هم دی (پېغور) مشبه (داغ)مشبه به، ګډ صفت يې(ځور او بد لګېدل) دی.

هر يو داغ شي د پېغور راپورې نښلي
چې بې ياره مې هر دم د ژوندون وکېښ
(۱۰: ۱۰۰)

- د رخسار لمبه:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوييکی (رخسار) تولنومی او (لمبه) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي تړنګ هم دی (رخسار) مشبه (لمبه) مشبه به او ګډ صفت يې (د وړانګو پورته کېدل، يورنګ اغېز) دی. د (حسن فراش) په تول تړنګ کې (د) تولوييکی (حسن) تولنومی او (فراش) تولنوم دی.

په لمبه يې د رخسار وسه ايرې شه
چې يې کېښود په فراش د حسن ګام خط
(۱۰: ۱۰۸)

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د مینې اور:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (مینه) تولنومی او (اور) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترنګ هم دی (مینه) مشبه (اور) مشبه به او ګډ صفت یې(ځورول او کړول) دی.

چې په اور د مینې بل کا بله شمع
ماه و مهر کا د ثابت خجله شمع
(۱۰: ۱۱۲)

- د حیا پښه:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (حیا) تولنومی او (پښه) تولنوم دی. همدارنګــه

(د حیا پښه ښویېدل) یوه ګړنه او مانا یې (شرمېدل، پزه پرېکېدل) ده.

د هغو د حیا پښه مدام ښویږي
چې یې واخېسته د نس په هوی طمع
(۱۰: ۱۱۳)

- ګلبدن:

په پورتني ستاینوم ترنګ کې (ګل) ستاینوم او (بدن) ستايلی دی. بلخوا تشبیهي ترنګ دی (ګل) مشبه به (بدن) مشبه او ګډ صفت یې(نرموالي او پوستوالی) دی. د (سترګې پرانیستل) ترنګ ګړنه او مانا یې (سترګې غړول، ځېرېدل، پوهېدل) ده.

چې په مخ د ګلبدن سترګې پرانیځي
غونچه نه کا سم کاته له دې دماغ
(۱۰: ۱۱۵)

- د اوښو جوی:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (اوښو) تولنومی او (جوی) تولنوم دی.

ته په جوی زما داوښو

(c) ketabton.com: The Digital Library

تازه کېږي لکه باغ
(۱۰: ۱۱۷)

- د فکر توره:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (فکر) تولنومی او (توره) تولنوم دی. همدارنګه تشبیهي هم دی (فکر) مشبه (توره) مشبه به او (تېزوالی) يې ګډ وصف دی. د (توره اچول) ترنګ ګړنه او مانا يې (بربنډول، څرګندول، په زړورتيا عمل کول، ښکاره کول ډاډمن حرکت کول) ده.

اوس د فکر توره واچوه حميده !
چې دې نشته په پښتو کې څوك حريف
(۱۰: ۱۲۱)

- د عاشقۍ رنځ:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (عاشقۍ) تولنومی او (رنځ) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترنګ هم دی (عاشقۍ) مشبه (رنځ) مشبه به او ګډ صفت يې (ځورول او کړول) دي.

نه دی هسې زيانمن رنځ د عاشقۍ
چې رنځور يې و علاج ته لري شوق
(۱۰: ۱۲۵)

- برندې سترګې:

په پورتني ستاينوم ترنګ کې (برندې) ستاينوم او (سترګې) ستايلی دی.

څه کرم لري د ښکليو برندې سترګې
چې د قتل و احتياج ته لري شوق
(۱۰: ۱۲۵)

- د غمونو امواج :

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (غمونو) تولنومی او (امواج) تولنوم دی. د (خاطر سرېدل) ترنګ ګړنه او مانا يې (ډاډمنېدل) ده.

د هوس له کنارې مې خاطر سوړ شه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د غمونو و امواج ته لري شوق
(۱۰: ۱۲۵)

- ګل اندام:

په پورتني ترڼک کې (ګل) ستاينوم او (اندام) ستايلی دی. بلخوا تشبيهي ترڼک دی (ګل) مشبه به (اندام) مشبه او ګډه ستاينه يې (نرموالی او پوستوالی) دی.

هر چې خوب لکه غونچه کا په طلب د ګل اندامو
په پېغور د هغو سترګې شبنم وکاږي په نوك
(۱۰: ۱۲۷)

- خونخوار لب:

په پورتني ستاينوم ترڼک کې (خونخوار) ستاينوم او (لب) ستايلی دی.

دغه خپل خونخوار لب پوښته دلبره
چې تغيير دی د حميد په څه کبل رنګ
(۱۰: ۱۳۲)

- تش په توره:

پورتنی ترڼک يوه ګړنه او مانا يې (هسې، بې ځايه، خوشې، بې ګټې، هېڅ) ده. (دوکان ګرمول) بله ګړنه او مانا يې (ځان مشهورول، خپل مينه وال زياتول) ده.

د وفا مال و متاع پکې هېڅ نشته
تش په توره ګرموي ښکلي دکان خپل
(۱۰: ۱۳۳)

- د يقين سترګې:

په پورتني تول ترڼک کې (د) تولوييکی (يقين) تولنومی او (سترګې) تولنوم دی. د (سترګې سپړدل) ترڼک ګړنه او مانا يې (کتل او ليدل) ده.

چې يې عشق د يقين سترګې سپړدې نه دي
ځکه پرېوست ارستو په ګمان عقل
(۱۰: ۱۳۸)

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د خوښۍ جام:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (خوښۍ) تولنومی (جام) تولنوم دی. د (درد وغم ايرې) په ترنګ کې (د) تولوييکی (درد و غم) تولنومی(ايرې) تولنوم دی.

سيده جام د خوښۍ نه وي په خوله اېښی
بيا ايرې د درد و غم کا پکې ګول
(۱۰: ۱۳۹)

- د عمر دېوال:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (عمر) تولنومی (د ېوال) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترنګ هم دی (عمر) مشبه (د ېوال) مشبه به او ګډ صفت يې (اوږدوالی او جوړښت) دی. د (عمر د ېوال پرېوتل) ترنګ ګڼنه او مانا يې (مړل او د ژوند پای) ده.

زر په زر به دې د ېوال د عمر پرېوځي
چې يې زدويي د مظلوم د اوښو زېم
(۱۰: ۴۶)

- د غرور پومبه:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (غرور) تولنومی (پومبه) تولنوم دی. د (پند نغمه) تول ترنګ کې (د) تولوييکی (پند) تولنومی (نغمه) تولنوم دی.

د غرور پومبه راکاږه له غوږونو
واوره ښه د پند نغمه په زېر و بم
(۱۰: ۱۴۷)

- د غفلت زخم:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (غفلت) تولنومی (زخم) تولنوم دی. بيا يو استعاري ترنګ دی (غفلت) قرينه (زخم) مستعارمنه او (سرټيټی) مستعارله دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د غفلت زخم به زر د ستا ناسور شي
چې پرې نه ږدې د نېکخواه د پند مرهم
(۱۰: ۱۴۹)

- د زلفو زنځير:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (زلفو) تولنومی (زنځير) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترنګ هم دی (زلفې) مشبه (زنځير) مشبه به او ګډه صفت يې (جوړښت) دی. د (عشق صحرا) په ترنګ کې (د) تولوييکی (عشق) تولنومی (صحرا) تولنوم دی.

ځغلوي راپسې يار زنځير د زلفو
چې د عشق په صحرا سر لکه مجنون شم
(۱۰: ۱۴۹)

- اسمان په غونډو ويشتل:

پورتنی ترنګ ګڼنه او مانا يې (بې ګټې کار کول، ناشونی کار کول) ده.

په تدبير سره تقدير کله تغيير خوري
چې دا فکر کړم اسمان په غونډو ولم
(۱۰: ۱۵۰)

- د داغ شمع:

په پورتني شعري تول ترنګ کې (د) تولوييکی (داغ) تولنومی (شمع) تولنوم دی.

د غم شپه مې بې ډيوې خدای هډو مه کړه
هر ماښام شمع د داغ زه بلوم
(۱۰: ۱۵۱)

- د قد همسا:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (قد) تولنومی(همسا) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترنګ هم دی (قد)مشبه (همسا)مشبه به او ګډه صفت يې(جګوالی،اوږدوالی اوجوړښت) دی. د (زړه لاس) په تول ترنګ

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې (د) تولوييکی (زړه) تولنومی(لاس) تولنوم دی. همدارنګه يو استعاري ترنګ هم دی (زړه) قرينه (لاس) مستعارمنه او(هيلې) مستعارله دی. د (زلفو کوڅه) په تول ترنګ کې (د) تولوييکی (زلفو) تولنومی(کوڅه) تولنوم دی.

راله را همسا د قد د زړه په لاس کې
په کوڅه کې ستا د زلفو شب کور پروت يم
(۱۰: ۱۵۶)

- د پېغور باد:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (پېغور) تولنومی (باد) تولنوم دی.

زه که کك وای د پېغور باد به وم وړی
ولې خاورې يم په در ستا په زور پروت يم
(۱۰: ۱۵۷)

- بې آبه ستر ګې:

په پورتني ستاينوم ترنګ (بې آبه) ستاينوم او (ستر ګې) ستايلی دی.

نه شپه و ورځ ژاړم، نه له خوبه شوم بې خوبه
آب بې آبو ستر ګو زما ورك کا که حق وايم
(۱۰: ۱۵۸)

- د ستر ګو باز:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی(ستر ګې) تولنومی(باز) تولنوم دی. همدارنګه يو استعاري ترنګ هم دی (ستر ګې) قرينه (باز) مستعارمنه او (پام او التفات) مستعارله دی. د (ځير طُعمه) په تول ترنګ کې (د) تولوييکی (ځيګر) تولنومی(طعمه) تولنوم دی. بلخوا د (ځيګر طعمه نيول يا ورکول) ګڼنه او مانا يې (هر ډول قرباني ورکول، ستره قرباني ورکول) ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

التفـات يې راتـه باز د سترګو نـه کا
که هر څو ورته طُعمه د ځيګر نيسم
(۱۰: ۱۶۱)

- غونچه خوله:

په پورتني ستاينوم ترړنګ کې (غونچه) ستاينوم او (خوله) ستايلی دی.

غونچه خوله چې په خبرو راتـه واکا
د نرګس په څېر کوز ګورم شرمسار يم
(۱۰: ۱۶۲)

- د زړه دُر:

په پورتني تول ترړنګ کې (د) تولوييکی (زړه) تولنومی (دُر) تولنوم دی. همدارنګه استعاري ترړنګ هم دی (زړه) قرينه (دُر) مستعارمنه او (خبرې، هيلې ، رازونه) مستعارله دی.

دم قـدم يې پـه پېـيل د زړه د درو
د راستۍ په ستن وهلی نری تار شم
(۱۰: ۱۶۲)

- د تورو زلفو کفار:

په پورتني تول ترړنګ کې (د) تولوييکی (تورې زلفې) تولنومی او (کفار) تولنوم دی.

(تورې زلفې) بل ستاينوم ترړنګ دی (تور) ستاينوم او (زلفې) ستايلی دی. همدارنګه يو تشبيهي ترړنګ هم دی (تورې زلفې) مشبه (کفار) مشبه به او ګډ صفت يې (تاريکي يا توروالی) دی.

ومې باسي د سکون له ديندارۍ
چې بندي د تورو زلفو په کفار شم
(۱۰: ۱۶۳)

- د عشـق جهـل:

په پورتني تول ترړنګ کې (د) تولوييکی (عشق) تولنومی او (جهل) تولنوم

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی. همدارنګه (عشق) له (جهالت) سره تشبیه شوی (عشق) مشبه (جهل) مشبه به (ناپوهي او سرغړونه) یې ګډ صفت دی.

ځان به مړ د عشق په جهل کړم ناصحه !
وا به نهوړم زه حمید هسې پښتون یم
(۱۰: ۱۶۴)

- کاږه کاته:

په پورتني کړول ترنګ کې (کاږه) کړول او (کاته) کړولی دی. د دې ترخنګ (په خنګ کاږه کتل) ګړنه او مانا یې (خپه کېدل، مخالفت) ده.

بیا په خنګ کاږه کاته کاندي نګار نن
خدای دې خیر و کا په باب زما افګار نن
(۱۰: ۱۶۶)

- د اوښو باران:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (اوښې) تولنومی او (باران) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترنګ هم دی (اوښې) مشبه (باران) مشبه به او ګډ صفت یې (جوړښت) دی. د (پرزړه غبار پرېوتل) ترنګ ګړنه او مانا یې (شکمن کېدل، ناخوښي) ده.

چې پیوست مې اوروي باران د اوښو
پرېوتلی یې په زړه دی څه غبار نن
(۱۰: ۱۶۶)

- د مخ مجمر:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی(مخ) تولنومی او (مجمر) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترنګ هم دی (مخ) مشبه (مجمر)مشبه به او ګډ صفت یې (وړانګې پورته کېدل) دی. د (کسي له چشمانو لوېدل) ترنګ ګړنه او مانا یې (سترګې ډېرې درد بدل) ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په مجمر مې يې د مخ لوېږي له شوقه
د سپند په طـور کسـي لـه چشمانـو
(۱۰: ۱۷۲)

- د لبانو څراغ:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوييکی (لبان) تولنومی او (څراغ) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي تړنګ هم دی (لبان) مشبه (څراغ) مشبه به او ګډ صفت يې (سوروالی يا سرې ورانګې) دی. د (وړه خوله) په ستاينوم تړنګ کې (وړه) ستاينوم او (خوله) ستايلی دی.

ګفتګوی به يې بيا نه مونده وړه خوله
کـه څـراغ ورته بـل نه وي د لبانـو
(۱۰: ۱۷۲)

- د مژګانو تېره غشي:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوييکی (مژګان) تولنومی او (تېره غشي) تولنوم دی. (تېره غشي) ستاينوم تړنګ دی (تېره) ستاينوم او (غشي) ستايلی دی. همدارنګه يو تشبيهي تړنګ هم دی (مژګان) مشبه (تېره غشي) مشبه به او ګډ صفت يې (جوړښت او اغېز) دي.

بختر پوښ د صبر و زهد ځني تښتي
چې په ګورت کا تېره غشي د مژګانو
(۱۰: ۱۷۲)

- ميګوني شونډې:

پورتنی تړنګ تشبيهي دی (مي) مشبه به (ګونـه) د تشـبيه تـوری (شـونډې) مشبه (سوروالی او نشه کول) يې ګډ صفت دی.

چې حميد کا په ميګونو شونډو مينه
زر به کښېني په حلقو کې د مستانو
(۱۰: ۱۷۳)

- د عشق اور:

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (عشق) تولنومی او (اور) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترنګ هم دی (عشق) مشبه (اور) مشبه به او ګډ صفت يې (ګرمښت او کيفي يورنګي) دی.

هم په دا چې د عشق اور پرې زر ولګي
دا زما صورت ګېدی کړې د وښو
(۱۰: ۱۷۳)

- د عشق توبری:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی(عشق) تولنومی او (توبری) تولنوم دی. دلته (زړګی کېدل) ګڼنه او مانا يې (ډير ګرانښت، له ځانه نه بېلېدونی څيز) ده.

د آشنا د عشق توبری زما زړګی شه
کړلی نه شم ځکه حکم په وکښو
(۱۰: ۱۷۳)

- د غم کاڼي اوريدل:

پورتنی ترنګ يوه ګڼنه او مانا يې (ډېرې اندېښنې، ډېرې پرېښانۍ ، ډېرځور، ډېرغمونه) ده.

هی توبه د عشق له ملکه له ورشو
چې پرې اوري د غم کاڼي په رشو
(۱۰: ۱۷۴)

- د وروځو خيال:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (وروځو) تولنومی او (خيال) تولنوم دی.

دا ديار د وروځو خيال دی نه پوهېږم
که لړم مې ټکوهي زړه په لشو
(۱۰: ۱۷۴)

www.melitahrik.com 0771400116

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د مخ ښهر:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوييکی (مخ) تولنومی او (ښهر) تولنوم دی.

چې يې تل پکې کول سترګو خونونه
د مخ ښهر يې د ږيرې مواس ونيو
(۱۰: ۱۷۷)

- د عشق تندر:

دا ترڼګ تولي دی (د) تولوييکی (عشق) تولنومی او (تندر) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترڼګ هم دی (عشق) مشبه (تندر) مشبه به او ګډ صفت يې (هيبت) دی.

چې نازل شه د عشق تندر له اسمانه
ما حميد د غم لايق ورته لاس ونيو
(۱۰: ۱۷۷)

- د سترګو غمزې:

په دې تول ترڼګ کې (د) تولوييکی (سترګې) تولنومی او (غمزې) تولنوم دی.

معلومېږي ستا د سترګو له غمزو
چې يې مرګ د تېره تېغ دی راپېرزو
(۱۰: ۱۷۷)

- د صبر سوبه:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوييکی (صبر) تولنومی او (سوبه) تولنوم دی.

که ترسره مې کا خدای د صبر سوبه
د ناکس له آشنايۍ توبه توبه
(۱۰: ۱۸۸)

- د نظر غشی:

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوييکی (نظر) تولنومی او (غشی) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي تړنګ هم دی (نظر) مشبه (غشی) مشبه به او ګډ صفت يې (توغېدل او لوکېدل) دی.

زړه مې ووت د ديدن د جنګ په هېپه
ولې غشي د نظر په ښې په چپه
(۱۰: ۱۸۹)

- د غم مغل:

په پورتني تول تړنګ کې(د) تولوييکی (غم) تولنومی او (مغل) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي تړنګ هم دی (غم) مشبه به (مغل) مشبه او ګډ صفت يې (ناکراري، ظلم) دی.

په تمام جهان قراره قراري ده
په حميد د غم مغل راوخاته
(۱۰: ۱۹۰)

- د مهر سپر:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوييکی (مهر) تولنومی او (سپر) تولنوم دی.

که له غمه يې زړګی دوه نيمه وچوي
نه نيسي د مهر سپر و ذوالفقار ته
(۱۰: ۱۹۱)

- د تورو زلفو تېغ:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوييکی (تورې زلفې) تولنومی او (تېغ) تولنوم دی. بلخوا د (تورې زلفې)ستاينوم تړنګ کې(تورې)ستاينوم او (زلفې) ستايلی دی. همدارنګه يو تشبيهي تړنګ هم دی (تورې زلفې) مشبه (تېغ) مشبه به او ګډ صفت يې(جوړښت) دی.

چې په تېغ د تورو زلفو ومرم ښايي
که مې بوی د مښکو دومي له تربته

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۰: ۱۹۳)

- د خط غبار:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوييکی (خط) تولنومی او (غبار) تولنوم دی. بلخوا، يو استعاري ترڼګ هم دی (خط)قرينه(غبار)مستعارمنه(وينبته، توروالی او اغېز) يې مستعارله دی.

د مراد حسن ځنې ځي پا په رکاب شه
چې يې پاڅېده د خط غبار له مخه
(۱۰: ۲۰۱)

- د صبر غر:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوييکی (صبر) تولنومی او (غر) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترڼګ هم دی (صبر) مشبه (غر) مشبه به او ګډ صفت يې (لويوالی) دی.

په يوه نظر مې غر کاندي د صبر
هسې ويلې لکه موم د نار له مخه
(۱۰: ۲۰۱)

www.melitahrik.com 0777 400 116

- د عشق ښهر:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوييکی (عشق) تولنومی او (ښهر) تولنوم دی.

که مې مېشت په زړه کې ښهر د عشق نه وي
همېشه مې له خولې خيژي شور په څه
(۱۰: ۲۰۴)

- د مژګانو کاږه غشي:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوييکی (مژګان) تولنومی او (کاږه غشي) تولنوم دی. بلخوا (کاږه غشي) ستاينوم ترڼګ کې (کاږه) ستاينوم او (غشي) ستايلی دی.همدارنګه يو تشبيهي ترڼګ هم دی (مژګان) مشبه

(c) ketabton.com: The Digital Library

(کاږه غشي) مشبه به او ګډ صفت یې (جوړښت او اغېز) دی.

چې په ګورت کا کاږه غشي د مژګانو
که یې کج ګوزاروي لګي سیده
(۱۰: ۲۰۸)

- د عقل ستن:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (عقل) تولنومی او (ستن) تولنوم دی.

اوس په څېرې ګرېوان مینه کړم په ښکلیو
چې د عقل ستن مې ووته له کنډه
(۱۰: ۲۱۰)

- د عشق تبه:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (عشق) تولنومی او (تبه) تولنوم دی.

چې پوښتنه مې د حال نه کړې دلبره
لا مې تبه د عشق نه ګنې شېبره
(۱۰: ۲۱۳)

- د خاطر کشور:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (خاطر) تولنومی او (کشور) تولنوم دی.

هر ساعت پکې ناحق خونونه کیږي
د خاطر کشور مې ډك شه له فتوره
(۱۰: ۲۱۴)

- د زړه کډه:

په پورتني تول ترنګ کې(د) تولوییکی (زړه) تولنومی او (کډه) تولنوم دی.
همدارنګه یو استعاري ترنګ هم دی (زړه) قرینه (کډه) مستعارمنه او (مینه، باور) مستعارله دی.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

که ښيې راته هزار لـوړې ژورې
د زړه کډې به له تا، نه کړم ستنې زه
(۱۰: ۲۲۰)

- د فکر شخوند:

پـه پـورتني تـول ترڼـګ کـې (د) تولـوييکى (فکـر) تولنـومى او (شـخوند) تولنـوم دى. بلخـوا، يـو اسـتعاري ترڼـګ هـم دى (فکـر) قرينـه (شـخوند) مستعارمنه او (پلټنه، لټونه) مستعارله دى.

څو دې ښه د فکر شخوند زده کړى نه دى
چې شـه مـه کـوه خبره لـواړه لـواړه
(۱۰: ۲۲۱)

- د شونډېو کوثر:

دا ترڼګ تولي دى (د) تولوييکى (شونډې) تولنومى او (کوثر) تولنوم دى. بلخوا، يو استعاري ترڼګ هم دى (شونډې) قرينه (کوثر) مستعارمنه او (خواږه، لذت) مستعارله او (خوږوالى) يې جامع وجه ده.

چې کوثر مې ستـا دشونډېو نصيب نه شي
خداى مې هيڅکله دا هسې شهيد مه کړه
(۱۰: ۲۲۱)

- د عشق نجار:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوييکى (عشق) تولنومى او (نجار) تولنوم دى. همدارنګه يو تشبيهي ترڼګ هم دى (عشق) مشبه (نجار) مشبه به او ګډ صفت يې (ځورول، رنځول) دى.

چې د عشـق نجار اره کړم سر ترپايه
تن مې پروت تختې تختې شه دړه دړه
(۱۰: ۲۲۲)

- د زړه دړه:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوييکى (زړه) تولنومى او (دړه) تولنوم دى.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښه چې ښېله مې په غم شوه د زړه دړه
ګونډې شي پکې لمن د وصل اړه
(۱۰: ۲۲۳)

- د هجر غر:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوییکی (هجر) تولنومی او (غر) تولنوم دی. بلخوا، یو تشبیهي ترکیب هم دی (هجر) مشبه (غر) مشبه به او ګډه صفت یې (دروندوالی) دی.

سپك سپك غر د یار د هجر هسې درونډ دی
لکه ایښی په سینه وي غر د پاسه
(۱۰: ۲۲۴)

- مغرور حسن:

په پورتني ستاینوم ترکیب کې (مغرور) ستاینوم او (حسن) ستایلی دی.

په یو هسې مغرور حسن مبتلا شوم
چې لري تر نمر سپوږمۍ نظر د پاسه
(۱۰: ۲۲۵)

- د غم اور:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوییکی (غم) تولنومی او (اور) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترکیب هم دی (غم) مشبه (اور) مشبه به او ګډه صفت یې (تاو، سوز) دی.

څوك و کومې خواته وتښتي ځان خلاص کا
په تمامې دنیا پورې د غم اور شه
(۱۰: ۲۲۵)

- د بلا په لکۍ سپرېدل:

دا ترکیب یوه ګړنه او مانا یې (پر کړاو کې کېوتل، تر ګواښ لاندې راتلل) ده.

څه حاکم څه رعیت څه غیر وزیر

www.meliltahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

جهان واړه د بلا په لکۍ سپور شه
(۱۰: ۲۶)

- د حکم جام:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوييکی (حکم) تولنومی او (جام) تولنوم دی. بلخوا، يو استعاري ترڼګ هم دی (حکم) قرينه (جام) مستعارمنه او (واکې، واك) مستعارله دی.

څه به شور نه وي د هند په ميخانه کې
چې اورنګ څخه د حکم جام نسکور شه
(۱۰: ۲۲۶)

- د وصل ښهر:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوييکی (وصل) تولنومی او (ښهر) تولنوم دی. د (هجران فوج) په ترڼګ کې (د) تولوييکی (هجران) تولنومی او (فوج) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترڼګ هم دی (هجران) مشبه (فوج) مشبه به او ګډ صفت يې (ځواك او زور) دی.

تار په تار يې کړ زما د وصل ښهر
د هجران فوج له کومه لوري سور شه
(۱۰: ۲۲۸)

- د طمعې زنځير:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوييکی(طمعې) تولنومی او (زنځير) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترڼګ هم دی (طمعه) مشبه (زنځير) مشبه به او ګډ صفت يې (جوړښت) دی.

نور قيدونه واړه سهل دي حميده !
خو په غاړه دې د طمعې زنځير مه شه
(۱۰: ۲۳۱)

- پرېشانه زلفې:

په پورتني ستاينوم ترڼګ دی (پرېشانه) ستاينوم او (زلفې) ستايلی دی. د

www.meltafrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

(زړه جمع کېدل یا زړه راټولېدل) تړنګ ګړنه او مانا یې (بې غمه کېدل، له اند یښنو خلاصېدل) ده.

هېڅ مې زړه پرېشانو زلفو جمع نه کا
دغه دین په هندو بار کې نه وو نه شه
(۱۰: ۲۳۱)

- د ګومان لینده:

دا تړنګ تولي دی (د) تولوییکی(ګومان) تولنومی او (لینده) تولنوم دی.
د (باور غشی)په شعري تول تړنګ کې (د) تولوییکی (باور) تولنومی او (غشی) تولنوم دی.

که هر څو کړي د ګومان لینده بر کښه
د باور غشی به لك نه کړي له نښه
(۱۰: ۲۳۴)

- د مرګ مزری:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی (مرګ) تولنومی او (مزری) تولنوم دی.

چې هر څو د مرګ مزری ورته ښووه شي
څه به نه شي د حمید غزاله خوښه
(۱۰: ۲۳۴)

- تنکۍ خوله:

په پورتني ستاینوم تړنګ کې (تنکۍ) ستاینوم او (خوله) ستایلی دی. د (زړه تنګېدل) تړنګ ګړنه او مانا یې (خپه کېدل، پریشانه کېدل) ده.

چې یې ستا د تنکۍ خولې تصور واخیست
په دا فکر کې غونچه شوه په زړه تنګه
(۱۰: ۲۴۰)

- د عشق بې دمه مار:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی (عشق) تولنومی او (بې دمه مار)

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

تولنوم دی. بلخوا (بې دمه مار) ستاینوم ترنګ دی چې (بې دمه ستاینوم او (مار) ستایلی دی. همدارنګه یو تشبیهي ترنګ هم دی (عشق) مشبه (بې دمه مار) مشبه به او ګډ صفت یې (نا درملنه او لاعلاجي) ده.

چې چیچلی دې د عشق بې دمه مار یم
خود به دم راځخه وکاږي تر دمه
(۱۰: ۲۴۷)

- د مخ ګل:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوییکی (مخ) تولنومی او (ګل) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترنګ هم دی (مخ) مشبه(ګل) مشبه به او ګډ صفت یې (ښکلا) ده. د (زړه شګوفه) په تول ترنګ کې(د) تولوییکی (زړه) تولنومی او (شګوفه) تولنوم دی. همدارنګه داهم یو تشبیهي ترنګ دی (زړه) مشبه (شګوفه) مشبه به او ګډ صفت یې (جوړښت) دی.

چې یې ګل د ستا د مخ په کړیوان کښېښنو
شګوفه د زړه په وینو کې غرقاب شوه
(۱۰: ۲۵۷)

- د کامل عشق زلزله:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (کامل عشق) تولنومی او (زلزله) تولنوم دی. د (کامل عشق) په ستاینوم ترنګ کې (کامل) ستاینوم او (عشق) ستایلی دی.

زلزله د کامل عشق راباندې نه وه
چې د تن ماڼۍ مې زېر و زبر نه شوه
(۱۰: ۲۰۹)

- د قیامت سېلاب:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوییکی (قیامت) تولنومی او(سېلاب) تولنوم

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی. همدارنګه یو تشبیهي ترکیب هم دی (قیامت) مشبه (سېلاب) مشبه به او ګډ صفت یې (ویجاړول) دی.

خدای دې زر که د قیامت په سېلاب ورانې
دا لـه ګـنـده د نـفـاق ډکـې بستـۍ
(۱۰: ۲۶۴)

- منګرۍ زلفې:

دا ترکیب ستاینومیز دی (منګرۍ) ستاینوم او (زلفې) ستایلی دی.

د آشنا د منګـرو زلفـو په خیـال کې
موی په موی راباندې زهر د منګور ځي
(۱۰: ۲۶۴)

- وچې سترګې:

په پورتني ستاینوم ترکیب کې (وچې) ستاینوم او (سترګې) ستایلی دی.

چې د وچو سترګو شرم مې پرې پټ شي
راپرې ایښـی د ستا غم هومره نو نه دی
(۱۰: ۲۶۹)

- د پرهېز مزرۍ:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوییکی (پرهېز) تولنومی او (مزرۍ) تولنوم دی. بلخوا، یو استعاري ترکیب هم دی (پرهېز) قرینه (مزرۍ) مستعارمنه او (ځواک، قوت، سختوالی) مستعارله دی.

چې په خپل دم و افسون رایشي ښکلي
د پرهـېز پـه مـزرو واچـوي وري
(۱۰: ۲۷۳)

- زري فکر:

پورتنی شعري ترکیب ستاینومیز دی (زري) ستاینوم او (فکر) ستایلی دی.

څه عجب ساده رنګین وایې حمیده !
دا زري فـکـر دې مـه شه نظـري
(۱۰: ۲۷۴)

www.meltahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د شکو پړی:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوییکی (شکو) تولنومی او (پړی) تولنوم دی. همدارنګه (د شکو پړی غړل) ګړنه او مانا یې (هېڅ ، بې مانا ، بې ګټې او ناشونی کار کول) ده. د (لېچي غړل) ترنګ هم ګړنه او مانا یې (اراده، هوډ، چمتو کېدل) ده.

چې له تا زهد و پرهېز ته لېچې غړي
هغه غړي په مانا د شکو پړي
(۱۰: ۲۷۵)

- د غمونو غوټې:

پورته ترنګ تولي دی (د) تولوییکی (غمونه) تولنومی او (غوټې) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترنګ هم دی (غمونه) مشبه (غوټې) مشبه به او ګډ صفت یې (جوړښت) دی. د (د زړه غوټې سپړل) ترنګ ګړنه او مانا یې (د زړه رازونه / خبرې ښکاره کول). همداسې (شونډې سپړل) هم ګړنه او مانا یې (خندېدل) ده.

په خندا کې څخو شونډې راوسپړه
که مې غوټې د غمونو له زړه سپړې
(۱۰: ۲۸۱)

- د عشق مزری:

په پورتني تول ترنګ کې(د) تولوییکی (عشق) تولنومی او (مزری) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترنګ هم دی (عشق) مشبه (مزری) مشبه به او ګډ صفت یې (زور و ځواک) دی. د (خیږې ښتېل) ترنګ ګړنه او مانا یې (چاته ګواښېدل، ځوك ننګول) ده.

عاقبت د عشق مزری راباندې ترپ کا
چې ښتېلې یې مدام راتـه خیږې
(۱۰: ۲۸۱)

- د تورو زلفو پړی:

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی (توري زلفې) تولنومی او (پړی) تولنوم دی. د (تورو زلفو) تړنګ ستاینومیز دی (تورې) ستاینوم او(زلفې)ستایلی دی. همدارنګه یو تشبیهي تړنګ هم دی (تورې زلفې) مشبه (پړی) مشبه به او ګډ صفت یې (جوړښت) دی.

بیا به څوك ته په زندۍ اوېزان وژنې
چې دې څوړند کړه د تورو زلفو پړي
(۱۰: ۲۸۳)

- د آهونو لوګی:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی (آهونو) تولنومی او (لوګی) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي تړنګ هم دی (آهونه) مشبه (لوګی) مشبه به او ګډ صفت یې (جوړښت) دې.

بیا له کومه رخه اور په حمید بل شه
چې له خولې یې د آهونو لوګی کېږي
(۱۰: ۲۸۶)

- غوني زیږېدل:

دا تړنګ یوه ګړنه او مانا یې (وېرېدل، وارخطا ، بوږنېدل) ده.

چې حمید د یار له غم کا سوې کریږه
د پېریانو غوني زیږ د یوان په دوك شي
(۱۰: ۲۸۹)

- د خط شپه:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی (خط) تولنومی او (شپه) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي تړنګ هم دی (خط) مشبه (شپه) مشبه به او ګډ صفت یې (رنګ، توروالی) دی.

هسې شپه د یار د خط راباندې راغله
چې هرګز به تر قیامته سحر نه شي
(۱۰: ۲۹۱)

www.meiitahrik.com 0777400116

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د هجر تشنك:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (هجر) تولنومی او (تشنك) تولنوم دی. د (وصال کوثر) په تول ترنګ کې (د) تولوييکی (وصال) تولنومی او (کوثر) تولنوم دی. بلخوا يو استعاري ترنګ هم دی (وصال) قرينه (کوثر) مستعارمنه (خواږه) مستعارله او (خوږوالی) وجه جامع ده.

چې وهلی وي تشنك د يار د هجر
تسلي يې د وصال په کوثر نه شي
(۱۰: ۲۱۹)

- د زړه مجلس:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (زړه) تولنومی او (مجلس) تولنوم دی. د (زړه مجلس تودېدل) ترنګ ګڼه او مانا يې (خوښېدل) ده.

څو اغاز پکې د مينې سرود نه شي
په نور څه به دا مجلس د زړه تود نه شي
(۱۰: ۲۹۲)

- د عاشقۍ تور دېو:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوييکی (عاشقي) تولنومی او (تور دېو) تولنوم دی. د (تور دېو) ترنګ ستاينوميز دی (تور) ستاينوم او(دېو) ستايلی دی. همدارنګه يو تشبيهي ترنګ هم دی (عاشقي) مشبه (تور دېو) مشبه به او ګډ صفت يې (وحشتناك او ناوړه جوړښت) دی.

چې يې ووهي تور دېو د عاشقۍ
هېڅ محنت يې د جهان په افسون نه شي
(۱۰: ۲۹۲)

- خوږې شونډې:

په پورتني ستاينوم ترنګ کې (خوږې) ستاينوم او (شونډې) ستايلی دی.
د (تريخ صبر) ستاينوم ترنګ کې (تريخ) ستاينوم او (صبر) ستايلی دی.

چې تر خولې يې شي خواږه د خوږو شونډو

www.meliahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه زړه به ترخه صبر ته ستون نه شي

(۱۰: ۲۹۳)

- نامحرم ساقي:

په پورتنی ستاینوم ترنګ کې (نامحرم) ستاینوم او (ساقي) ستایلی دی. د (ځان ویني ښنبل) ترنګ ګرنه او مانا یې (کړاو او درد زغمل) ده.

چې پرده شي نامحرم ساقي ته سپړده

د شرابو په ځای ویني د ځان ښبي

(۱۰: ۲۹۴)

- د وصال خواږه:

په پورتني تول ترنګ کې(د)تولوییکی (وصال) تولنومی او(خواږه) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترنګ هم دی (وصال) مشبه (خواږه) مشبه به او ګډ صفت یې (کیفیت، جوړښت) دی.

د وصال خواږه مې زهر شو کهېږم

پکې غم د جدایي زر زر راغی

(۱۰: ۲۹۵)

- د هجر اسیا:

دا ترنګ تولي دی(د) تولوییکی (هجر) تولنومی او(اسیا) تولنوم دی. بلخوا، یو تشبیهي ترنګ هم دی (هجر) مشبه (اسیا) مشبه به او ګډ صفت یې (ځور، رنځ او ټکېدل) دی.

څه بلا سخته دانه یم نه پوهېږم

چې کسیا نه شوم د هجر په اسیا کې

(۱۰: ۲۹۶)

- د مخ ځراغ:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوییکی (مخ) تولنومی او (ځراغ) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترنګ هم دی (مخ) مشبه (ځراغ) مشبه به او ګډ صفت یې (ښکلا او وړانګې خپرول) دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې څراغ د یار د مخ راته بل نه وي
زه په ګور کې ګڼم خپسر په دا کور کې
(۱۰: ۲۹۹)

- شین زړه:

دا ترنګ ستاینومیز دی(شین) ستاینوم او (زړه) ستایلی دی. بلخوا د (زړه شین کېدل) بیا ګړنه او مانا یې(له کړاوه سترېدل، ځورېدل،کړېدل او رنځېدل) ده.

دا زما له غمه شین زړه پکې خیال د یار د شونډو
هسې رنګ زیب و زینت کا لکه مې په شنه پیاله کې
(۱۰: ۳۰۱)

- شهلا سترګې:

په دې ستاینوم ترنګ کې (شهلا) ستاینوم او (سترګې) ستایلی دی.

هسې رنګ سحر و جادو کا په نظر د شهلا سترګو
نه یې سیال په هند کې شته دی نه ثاني په بنګاله کې
(۱۰: ۳۰۱)

- ګلګون مخ:

دا ترنګ تشبیهي دی (ګل) مشبه به (ګون) د تشبیه توری (مخ) مشبه او ګډ صفت یې (ښکلا او جوړښت) دی.

خال و خط په ګلګون مخ کې د دلبرو دا مثال کا
لکه پروت وي غځېدلی خرقه پوش په دو شاله کې
(۱۰: ۳۰۲)

- خونړۍ سترګې:

پورتنی ترنګ ستاینومیز دی (خونړۍ) ستاینوم او (سترګې) ستایلی دی.

چې د ستا له خونړو سترګو آشنا شي
تل به ویر وي د هغو په خپلخانې
(۱۰: ۳۰۶)

- د زلفو شب قدر:

www.meltahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورتني تول ترېنګ کې (د) تولوييکی (زلفې) تولنومی او (شب قدر) تولنوم دی. بلخوا تشبيهي ترېنګ هم دی (زلفې) مشبه (شب قدر) مشبه به او ګډ صفت يې (ښکلا، خوشبويي او رنګ) دی.

چې روزي يې شه شب قدر ستا د زلفو
کوم شبګير و، روزي شوی د شانې
(۱۰: ۳۰۶)

- د اوښو دُر ګوهر:

په پورتني تول ترېنګ کې (د) تولوييکی (اوښو) تولنومی او (دُر ګوهر) تولنوم دی. بلخوا تشبيهي ترېنګ هم دی (اوښې) مشبه (دُر او ګوهر) مشبه به او ګډ صفت يې (جوړښت او ارزښت) دی.

له لمنو دُر ګوهر د اوښو بويه
تياری د يار د خيال د مهمانۍ
(۱۰: ۳۰۷)

- ياقوتي شونډې:

پورتنی ترېنګ ستاينوميز دی (ياقوتي) ستاينوم او (شونډې) ستايلی دی.

تويـول به ورته چا ګوهر د اوښو
که موندی ياقوتي شونډې شوی ارزانې
(۱۰: ۳۰۸)

- د سترګو تېغ:

په پورتني تول ترېنګ کې (د) تولوييکی (سترګې) تولنومی او (تېغ) تولنوم دی. بلخوا يو استعاري ترېنګ هم دی (سترګې) قرينه (تېغ) مستعارمنه (نظر) مستعارله او وجه جامع يې (يورنګ تګ يا حرکت) دی. د (سترګو تېغ تېزول) ترېنګ ګړنه او مانا يې (ځان ښکلی کول / سينګارل، پسولل) ده.

د رنجو په باټ دې تېغ د سترګو تېز کړ
بيا به توی کړې نه پوهېږم د چا وينې

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۰: ۳۱۰)

- د شبنم اوښې:

دا ترڼګ تولي دی (د) تولوييکی(شبنم) تولنومی او (اوښې) تولنوم دی. بلخوا يو استعاري ترڼګ هم دی (شبنم) قرينه (اوښې) مستعارمنه (څاڅکي) مستعارله او وجهه جامع يې (جوړښت) دی. د (وينې ژړل) ترڼګ ګړنه او مانا يې (درد ګالل / زغمل) ده.

د دې دوو ورځو شپو په آشنايۍ کې
د شبنم په اوښو ژاړي لاله وينې
(۱۰: ۳۱۱)

- مشکين خال:

په پورتني ستاينوم ترڼګ کې (مشکين) ستاينوم او (خال) ستايلی دی.

مشکين خال دې په سرو شونډو هسې زيب کا
لکه مست په ميخانه کې ملنګ کښېني
(۱۰: ۳۱۱)

- د عشق بلا:

دا ترڼګ تولي دی (د) تولوييکی (عشق) تولنومی او (بلا) تولنوم دی. بلخوا تشبيهي ترڼګ هم دی(عشق) مشبه (بلا) مشبه به او ګډ صفت يې (مصيبت او ناورين) دی.

هسې زه د عشق بلا په خير ګڼمه
لکه څوک په خوله کې خوښ د پلنګ کښېني
(۱۰: ۳۱۲)

- د مخ اور:

دا ترڼګ تولي دی (د) تولوييکی (مخ) تولنومی او (اور) تولنوم دی. بلخوا تشبيهي ترڼګ هم دی (مخ) مشبه (اور) مشبه به او ګډ صفت يې (وړانګې) دی.

که دې خط په خاکستر ځپلی نه وی

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مخ اور به دې تر اوسه و ملك سوی
(۱۰: ۳۱۵)

- مه جبین:

پورتنی ترڼګ تشبیهي دی (مه) مشبه به (جبین) مشبه او ګډ صفت یې (ښکلا او جوړښت) دی.

د ډیــوې د بلـولـو حاجت نشتــه
په هغه کور کې چې ناست مه جبین ته یې
(۱۰: ۳۱۹)

- د زړه غوټه:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوییکی(زړه)تولنومی او (غوټه) تولنوم دی. بلخوا یو استعاري ترڼګ هم دی (زړه) قرینه (غوټه) مستعارمنه (خبره) مستعارله دی. د (د زړه غوټه پرانتل) ترڼګ ګړنه او مانا یې (راز برسېرول ، د زړه خبره ویل) ده.

دم و خود به وي ولاړ د غم له ګوټه
پرانتی به چاته نه شي د زړه غوټه
(۱۰: ۳۲۳)

- مخ په تبې تور:

دا ترڼګ یوه ګړنه او مانا یې (شرمېدل، ګرمېدل) ده. د (په خره سورول) ترڼګ هم یوه ګړنه اومانا یې (شرمېدل ، ګرمېدل) ده.

چې مې یار په سفر تللی زه په کور یم
ګویا مخ په تبې تور او په خره سور یم
(۱۰: ۳۲۶)

- د هجران بلا:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوییکی (هجران) تولنومی او (بلا) تولنوم دی. بلخوا یو تشبیهي ترڼګ هم دی (هجران) مشبه (بلا) مشبه به او ګډ صفت یې (مصیبت او رنځ) دي.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

ربـه راولې آشنـا په سفـر تللی
ډېر مې وکړ د هجران په بلا صبر
(۱۰: ۳۲۷)

- د هجران ناسور:

پـه پـورتني تـول ترېنـګ کـې (د) تولـوييکی (هجـران) تولنـومی او (ناسـور) تولنـوم دی. بلخـوا يـو اسـتعاري ترېنـګ هـم دی (هجـران) قرينـه (ناسـور) مستعارمنه (کړاو و رنځ) مسـتعارله دی. د (سترګې وا کـول) ترېنـګ ګرېنـه او مانا يې (غړول، ځېرېدل) ده.

د اشنا په ښکلي مخ مې سترګې واکړې
په ناسور مې د هجران، پورې دوا کړې
(۱۰: ۳۳۰)

- د حسن توره:

په پورتني تول ترېنګ کې (د) تولـوييکی (حسـن) تولنـومی او (تـوره) تولنـوم دی. تشبيهي ترېنګ هم دی (حسن) مشبه (توره) مشبه بـه او ګډ صفت يې (اغېز) دي.

لسم کال هسې اوبه ورکړې مشهورې
چې يې وواهه چورنګ د حسن تورې
(۱۰: ۳۴۴)

- د مخ شمع:

پـه پـورتني تـول ترېنګ کـې (د) تولـوييکی (مـخ) تولنـومی او (شـمع) تولنـوم دی. تشبيهي ترېنګ هم دی (مـخ) مشـبه (شـمع) مشـبه بـه او ګډ صفت يې (ښکلا او وړانګې) دی.

چې يې بله د مخ شمع روانه شي
هغه دم ورباندې جمع پروانه شي
(۱۰: ۳۵۱)

(c) ketabton.com: The Digital Library

- خام خُمار:

پورتنی ترڼګ ستاینومیز دی (خام) ستاینوم او (خُمار) ستایلی دی.

خام خُمار يې د تقوی له سره کوز شو
شور و شر چې يې کاوه پوه په رموز شو
(۱۰: ۳۵۸)

- د غرور آس:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوييکی (غرور) تولنومی او (آس) تولنوم دی. بلخوا تشبيهي ترڼګ هم دی (غرور) مشبه (آس) مشبه به او ګډ صفت يې (خېز وهل، هوايي تګ) دی.

هی توبه د احتساب له وچو پوچو
د غرور آس مې واهه په کوچو پوچو
(۱۰: ۳۵۹)

- د قهر سرې لمبې:

دا ترڼګ تولي دی (د) تولوييکی (قهر) تولنومی او(سرې لمبې) تولنوم دی. د (سرې لمبې) ترڼګ ستاينوميز دی (سرې) ستاينوم او (لمبې) ستايلی دی. بلخوا، تشبيهي ترڼګ هم دی (قهر) مشبه (سرې لمبې) مشبه به او ګډ صفت يې (ګرمښت، تودوالی) دی. د (تورو سترګو سره کول) ترڼګ ګړنه او مانا يې (غوسه ښکاره کول / ښوول) ده.

که يو ځل درباندې تورې سترګې سرې که
سرې لمبې به دې د قهر مړې ايرې که
(۱۰: ۳۶۲)

- د قهر زهر:

دا ترڼګ تولي دی (د) تولوييکی (قهر) تولنومی او (زهر) تولنوم دی. بلخوا يو تشبيهي ترڼګ هم دی (قهر) مشبه (زهر) مشبه به او ګډ صفت يې (بدي، تريخوالی) دی. د (پر زړه زهر اوښتل) ترڼګ هم ګړنه او مانا

www.melitahrik.com 0774009116

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې (ډېره غوسه) ده.

چې يې واوښته په زړه د قهر زهر
په دا شور يې کړ خبر حاکم د ښهر
(۱۰: ۳۶۳)

- د زړه زخم:

دا ترکیب تولي دی (د) تولوییکی (زړه) تولنومی او (زخم) تولنوم دی.

د زړه زخم يې تر خولې سرايت وکړ
د سکوت پهې يې دا کفايت وکړ
(۱۰: ۳۶۹)

- د سپوږمۍ شمع:

دا ترکیب تولي دی (د) تولوییکی (سپوږمۍ) تولنومی او (شمع) تولنوم دی. بلخوا يو تشبيهي ترکیب هم دی (سپوږمۍ) مشبه به(شمع) مشبه او ګډ صفت يې (رڼا او روښنايي) ده.

بله شپه چې ځای په ځای د سپوږمۍ شمعې
بلې کړې وې و ځان ته هرې جمعې
(۱۰: ۳۷۲)

- د حسن نور:

دا ترکیب تولي دی (د) تولوییکی (حسن) تولنومی او (نور) تولنوم دی.

هسې شان يې جلوه ګر د حسن نور شو
چې ښکاره په قصر بام طيور د طُور شو
(۱۰: ۳۷۴)

- د زړه پروانه:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوییکی(زړه) تولنومی او (پروانه) تولنوم دی. بلخوا يو استعاري ترکیب هم دی (زړه) قرينه (پروانه) مستعارمنه (حرکت) مستعارله دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پروانه مې شو د زړه د پر نه پاتې
ستا د مخ په ډيوه سوې کانې ماتې
(۱۰: ۳۷۵)

- د محبت لمبه:

دا ترڼګ تولي دی (د) تولوييکی (محبت) تولنومی او (لمبه) تولنوم دی. تشبيهي ترڼګ هم دی (محبت) مشبه (لمبه) مشبه به او ګډ صفت يې (رنځول، سوځول) دی.

په لمبه د محبت موتې ايرې
کېوتلې د غمونو په ګيرې
(۱۰: ۳۷۸)

- د کږو وروځو لينده:

دا ترڼګ تولي دی (د) تولوييکی (کږې وروځې) تولنومی او (لينده) تولنوم دی. د (کږې وروځې) ترڼګ ستاينوميز دی (کږې) ستاينوم او (وروځې) ستايلی دی. بلخوا يو تشبيهي ترڼګ هم دی(کږې وروځې) مشبه (لينده) مشبه به او ګډ صفت يې(کوږوالی اوجوړښت) دی.

د کږو وروځو لينده په لاس بر کښه
کاږه غشي د مژګانو سم په ښښه
(۱۰: ۳۸۰)

- سنګين زړه:

په پورتني ستاينوم ترڼګ کې (سنګين) ستاينوم او (زړه) ستايلی دی.

په هنر د پاکوبۍ چې اغاز ګيت کړ
سنګين زړه لکه دانه کور و چيت کړ
(۱۰: ۳۸۳)

- د عقل لښکر:

دا ترڼګ تولي دی (د) تولوييکی(عقل) تولنومی او (لښکر) تولنوم دی. بلخوا يو استعاري ترڼګ هم دی (عقل) قرينه (لښکر) مستعارمنه (زور و

www.meltahrik.com 0771 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواك) مستعارله دی.

يکه تاز حسن دې هسې په خېز کړ
چې لښکر مې يې د عقل په ګرېز کړ
(۱۰: ۳۸۶)

- د عقل پښې:

دا ترکيب تولي دی (د) تولوييکی (عقل) تولنومی او (پښې) تولنوم دی. د (په زارۍ پښې نيول) ترکيب يوه کړنه او مانا يې (ډېره زاري او عاجزي) ده.

که هر څو مې په زارۍ د عقل پښې
نيوې، نه ودرېده لاړ د ځان په ښې
(۱۰: ۳۸۶)

- د ادب شيشه:

دا ترکيب ستاينوميز دی (د) تولوييکی (ادب) تولنومی او (شيشه) تولنوم دی.

دايره د تحمل شوه باندې تنګه
د ادب شيشه يې وويشته له سنګه
(۱۰: ۳۸۸)

- توري طالع:

په پورتني ستاينوم ترکيب کې (توري) ستاينوم او (طالع) ستايلی دی. بلخوا، استعاري ترکيب هم دی (طالع) قرينه (تور) مستعارمنه (بد او ناوړه) مستعارله دی.

د عاشق توري طالع، څه خو وبرېښه
ګوندي وکه باندې يار د مهر پېښنه
(۱۰: ۳۹۴)

- د ګلو خرمن:

په پورتني تول ترکيب کې (د) تولوييکی (ګلو) تولنومی او (خرمن) تولنوم

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی.

په پالنګ لکه د ګلو خرمن پرېووت
که لوګری په چمن د ګلو پرېووت
(۱۰: ۳۹۴)

- د مخ لمبه:

دا ترېنګ تولي دی (د) تولوييکی (مخ) تولنومی او (لمبه) تولنوم دی. بلخوا، استعاري ترېنګ هم دی (مخ) قرينه (لمبه) مستعارمنه (د ښکلا او ښايست وړانګې) مستعارله دی.

سرومال زما د مخ په لمبه بس
لکه خس هسې سېځي په هر نفس
(۱۰: ۳۹۷)

- د زړه لال:

دا ترېنګ تولي دی (د) تولوييکی (زړه) تولنومی او (لال) تولنوم دی. بلخوا، يو تشبيهي ترېنګ هم دی (زړه) مشبه (لال) مشبه به او ګډ وصف يې (سوروالی او جوړښت) دی.

د زړه لال د عشق ساز په ترحم کې
خوله په مهر عذر خواه په تبسم کې
(۱۰: ۳۹۸)

- لاس په غوږ :

دا ترېنګ يوه ګړنه او مانا يې (بېزار، توبه ايستونکی) ده.

د اغيارو له مجلسه لاس په غوږ
شماره ځان د يار د مينې په در وږ
(۱۰: ۳۹۸)

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د مهر دم:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (مهر) تولنومی او (دم) تولنوم دی.

چې يې دم وربانديې ډېر د مهر پو کړ
بې رحمې شلولی زخم يې رفو کړ
(۱۰: ۳۹۸)

- د ستر ګو اوبه:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوييکی (زړه) تولنومی او (لال) تولنوم دی. بلخوا، يو استعاري ترنګ هم دی (سترګې) قرينه (اوبه) مستعارمنه او مستعار (اوښکې) مستعارله او وجه جامع يې (جوړښت) دی.

له خسته يې د يارانو کړم بيان څه
په اوبو د سترګو لاس وينځم عيان څه
(۱۰: ۴۰۰)

- د اُميد لال:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوييکی (اُميد) تولنومی او (لال) تولنوم دی.

چې همای باندي د بخت سايه ګستر شو
د اميد لال يې روښن په خاکستر شو
(۱۰: ۴۰۲)

- د عقل چمبه:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوييکی(عقل) تولنومی او(چمبه) تولنوم دی. بلخوا، يو استعاري ترنګ هم دی (عقل) قرينه (چمبه) مستعارمنه (واك او ځواك) مستعارله دی.

مينه نه اوسي د عقل په چمبه کې
پټ ساته نه شي بخرى په پومبه کې
(۱۰: ۴۱۰)

- ميګون حسن:

پورتنی ترنګ تشبيهي دی (مې) مشبه به (ګون) د تشبيه توری او(حسن)

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشبه دی. همدارنګه (میګون) ستاینوم او (حسن) ستایلی دی، په دې توګه پورتنی ترړنګ ستاینومیز هم دی. د (آتشي شونډې) ستاینوم ترړنګ کې (آتشي) ستاینوم او (شونډې) ستایلی دی.

چې په مینه د میګون حسن خراب شو
په آتش د آتشي شونډو کباب شو
(۱۰: ۴۱۲)

- د وروځو محراب:

دا ترړنګ تولي دی (د) تولوییکی (وروځو) تولنومی او (محراب) تولنوم دی. بلخوا، یو تشبیهي ترړنګ هم دی (وروځې) مشبه (محراب) مشبه به او ګډ صفت یې (جوړښت) دی.

په قیام، که په سجود، که په رکوع دی
و محراب ته یې د وروځو په رجوع دی
(۱۰: ۴۱۳)

- د جمال ډیوه:

دا ترړنګ تولي دی (د) تولوییکی (جمال) تولنومی او (ډیوه) تولنوم دی.

په ډیوه یې د جمال په هر پرتو
پروانه په سرومال دی ورته دو
(۱۰: ۴۱۳)

- د کینې، غصې لښکر:

دا ترړنګ تولي دی (د) تولوییکی (کینې او غصه) تولنومی او (لښکر) تولنوم دی. بلخوا، یو استعاري ترړنګ هم دی (کینه و غصه) قرینه (لښکر) مستعارمنه (زور و ځواك) مستعارله دی.

د کینې غصې لښکر په هجوم ټول شو
یك منت د نازنین په غولي غول شو
(۱۰: ۴۱۴)

- ګوته په غاښېدل:

www.melitahrik.com
0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا ترکیب ګړنه او مانا يې (هېښېدل، حيرانېدل) ده.

د حسرت ګوتې په غاښ کړې هندو ګبر
وې يې ګورئ دا بې جرمه جور جبر
(۱۰: ۴۱۴)

- د سپينو اوښو سيند:

دا ترکیب تولي دی (د) تولوييکی(سپيني اوښې) تولنومی او (سيند) تولنوم دی. د (سپيني اوښي) ستاينوم ترکیب کې (سپيني) ستاينوم او (اوښي) ستايلی دی. د (غم غبار) تول ترکیب کې (د) تولوييکی (غم) تولنومی او (غبار) تولنوم دی.

ته يې سيند د سپينو اوښو په مخ باندې
کړه يې زړه د غم غبار تر سياهۍ لاندې
(۱۰: ۴۱۶)

- د فکر دروازه:

دا ترکیب تولي دی (د) تولوييکی(فکر) تولنومی او (دروازه) تولنوم دی. د (فکر دروازه لرې کول) ترکیب ګړنه او مانا يې (پام کول، څيرېدل، غوږ نيول) ده.

واړه يو ځله آغازې کړې خبرې
هر يوه کړه دروازه د فکر لرې
(۱۰: ۴۲۰)

- د کرم اوبه:

دا ترکیب تولي دی (د) تولوييکی (کرم) تولنومی او (اوبه) تولنوم دی. بلخوا، تشبيهي ترکیب هم دی (کرم) مشبه (اوبه) مشبه به او ګډ صفت يې(سړول، له غضب او اور سره ضديت) دی. د (غضب اور) تول ترکیب کې (د) تولوييکی (غضب) تولنومی او (اور) تولنوم دی. بلخوا، تشبيهي ترکیب هم دی (غضب) مشبه (اور) مشبه به او ګډ صفت يې (کړول، رنځول، له کرم، سوړوالي او اوبو سره ضديت) دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کرم په اوبو مړ د غضب اور کړه
بېرته وجار وځه سخ زما په کور کړه
(۱۰: ۴۲۳)

- ګرمي اوبښ:

پورتنی ترړنګ ستاینومیز دی (ګرمي) ستاینوم او (اوبښي) ستایلی دی.

د یتیم د ګرمو اوبښو په ګداز ږو
د بېکس و بېچاره په سوز و ساز ږو
(۱۰: ۴۳۰)

- د ناز پی:

په پورتني تول ترړنګ کې (د) تولوییکی (ناز) تولنومی او (پی) تولنوم دی.

وې یې وایه ای د ناز په پیو لویه
بسم الله له بسم الله اغازي بویه
(۱۰: ۴۴۱)

- د هجر تېغ:

په پورتني تول ترړنګ کې (د) تولوییکی (هجر) تولنومی او (تېغ) تولنوم دی. بلخوا، یو تشبیهي ترړنګ هم دی (هجر) مشبه (تېغ) مشبه به او ګډه صفت یې (ځورول و رنځول) دی.

که وایم مه ځه ملالېږي، ملالېږم
که وایم ځه په تېغ د هجر حلالېږم
(۱۰:۴۵۴)

- د هجران تاب:

دا ترړنګ تولي دی (د) تولوییکی (هجران) تولنومی او (تاب) تولنوم دی.

چې له تابه د هجران بې آب و تاب شو
له خپل زړه سره په دا سوال و جواب شو
(۱۰: ۴۶۴)

- د زنې سېب:

په دې تول ترړنګ کې (د) تولوییکی (زنې) تولنومی او (سیب) تولنوم دی.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

بلخوا، یو تشبیهي ترکیب هم دی (زنه) مشبه (سیب) مشبه به او ګډه صفت یې (ښکلا او جوړښت) دی.

- وار و پار خطا کېدل:

دا ترکیب ګړنه او مانا یې (ډارېدل، بوږنېدل) ده.

بې آسیبه سیب د زنې ور عطاء شو
په تش بوی سره یې وار و پار خطا شو
(۱۰: ۴۷۳)

- د لبانو لال:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوییکی (لبان) تولنومی او (لال) تولنوم دی.
بلخوا، یو تشبیهي ترکیب هم دی (لبان) مشبه (لال) مشبه به او ګډه صفت یې (سوروالی) دی.

لا یې لعل د لبانو درخشان وو
د غمزې تېغ یې تېره په هغه شان وو
(۱۰: ۴۷۸)

- د سترګو خار:

دا ترکیب تولي دی (د) تولوییکی (سترګې) تولنومی او (خار) تولنوم دی.
همدارنګه یوه ګړنه هم ده او مانا یې (خنډ، مانع، غماز او رقیب) ده.

چې شاهد د هر شاهد د سترګو خار
لکه ګل په مخ نګار په زړه افګار
(۱۰: ۵۰۶)

- د غوږو دُر:

دا ترکیب تولي دی (د) تولوییکی (غوږو) تولنومی او (دُر) تولنوم دی.

ببرته وجار ابسته ترکو دُر د غوږو
جوهریانو ته د دې دُرو په زوږو
(۱۰: ۵۳۹)

- د اُمید کمند:

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا ترکیب تولي دی (د) تولوییکی (اُمید) تولنومی او (کمند) تولنوم دی.

چې کمند مې ورته ایښی د اُمید دی
که مې ونیوه ستا فضل غوره صید دی
(۱۰: ۵۵۸)

• لاس اوږدول:

دا ترکیب ګړنه او مانا یې (مرسته غوښتل، خیر غوښتل) ده.

و هر څیز ته چې یې لاس اوږد د آرزو شه
په آرزو یې د شرف قبول پېرزو شه
(۱۰: ۵۷۳)

• د اُمید بړوسه غونچه:

دا ترکیب تولي دی (د) تولوییکی (اُمید) تولنومی او (بړوسه غونچه) تولنوم دی. د (بړوسه غونچه) ترکیب ستاینومیز دی (بړوسه) ستاینوم او (غونچه) ستایلی دی.

د نسیم په خبر پېره په باغ زما کړه
د اُمید بړوسه غونچه مې په خندا کړه
(۱۰: ۵۷۷)

• د هجر رنځ:

دا ترکیب تولي دی (د) تولوییکی (هجر) تولنومی او (رنځ) تولنوم دی. بلخوا، یو تشبیهي ترکیب هم دی (هجر) مشبه (رنځ) مشبه به او ګډه صفت یې (ځورول او کړول) دی.

خاصیت د شفا نه دی ځني تللی
پرې رغېږي رنځ د هجر پرېستلی
(۱۰: ۵۸۳)

• د عشق ژامه:

دا ترکیب تولي دی (د) تولوییکی (عشق) تولنومی او (ژامه) تولنوم دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې ژوولی د عشق ژامو په خوند نه وي
د هغه ژوي به هېچرې خوند نه وي
(۱۰: ۵۸۸)

- د سخن دُر:

په پورتني تول ترنګ کې(د) تولوييکی (سخن) تولنومی او (دُر) تولنوم دی. بلخوا ، تشبيهي ترنګ هم دی (سخن) مشبه (دُر) مشبه به او ګډه صفت يې (ارزښت) دی.

څو د زړه په وينو وللي مخ د سخن شي
سرخرويي هومره دُر د سخن شي
(۱۰: ۵۹۳)

- د زړه د غوږو دُر:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوييکی (زړه، غوږ) تولنومی او (دُر) تولنوم دی.

چې په مياشت شي لکه مياشت يوه دهره
ده د زړه د غوږو دُر هغه خبره
(۱۰: ۵۹۴)

- د وروځو لينده:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوييکی (وروځو) تولنومی او (لينده) تولنوم دی. بلخوا ، يو تشبيهي ترنګ هم دی (وروځې) مشبه (لينده) مشبه به او ګډه صفت يې(کوږوالی اوجوړښت) دی.

چې به ده لينده د وروځو کړه بر کښنه
د حرم هوسو به ځان کړه ورته نښنه
(۱۰: ۶۰۶)

- د غم غر:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوييکی(غم) تولنومی او (غر) تولنوم دی. بلخوا ، يو تشبيهي ترنګ هم دی (غم) مشبه (غر) مشبه به او ګډه صفت يې (لويوالی اوجوړښت) دی.

www.meltahrik.com 0771 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

له ژړا يې مخ د صبح په لاس وچ کړ
په وفا يې د غـم غر له زړه رچ پچ کړ
(۱۰: ۶۱۸)

- د اوښو رود:

دا ترڼک تولي دی (د) تولوييکی (اوښي) تولنومی او (رود) تولنوم دی.

کله پاخه کله کښېښنه لاري ګوره
د راتلو په رو يې رود د اوښو ګوره
(۱۰: ۶۲۱)

- د زلفو دام:

دا ترڼـک تـولي دی (د) تولـوييکی (زلفـې) تولنـومی او (دام) تولنـوم دی. بلخـوا، يـو تشـبيهي ترڼـک هـم دی (زلفـې) مشـبه (دام) مشـبه بـه او ګـډ صفت يې (جوړښت او راګيرول) دی.

په څېره چې دام د زلفو د زېب کېږدي
دوبـاره پکـې دانـه د فـرېب کېږدي
(۱۰: ۶۲۵)

- اور پورې کول:

دا ترڼک ګړنه او مانا يې (يو څه ته شا کول، هېرول، ناپامي) ده.

هسې رنګ به سره لمبه قهر و غـضب که
تا به وې چې اور يې پورې په مکتب که
(۱۰: ۶۳۲)

- د غم خاورې:

دا ترڼک تولي دی (د) تولوييکی (غـم) تولنـومی او (خـاورې) تولنـوم دی. د (غم خاورې خوړل) ګړنه اومانا يې (غمېدل او کړېدل) ده.

سيده سترګې سپړدې نه وې په هوس ما
بيا خوړلې د غم خاورې پکـې بس ما
(۱۰: ۶۳۴)

- د غصې غبار:

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا ترڼګ تولي دی (د) تولوييکی (غصه) تولنومی او (غبار) تولنوم دی. د (کينې زنګار) ترڼګ تولي دی (د) تولوييکی (کينې) تولنومی او (زنګار) تولنوم دی.

د غصې غبار يې لرې له سينې شه
د کينې زنګار يې ورك لـه آيينې شه
(۱۰: ۶۳۵)

- د آزار اور:

دا ترڼـګ تـولي دی (د) تولـوييکی (آزار) تولنـومی او (اور) تولنـوم دی. بلخوا، يو تشبيهي ترڼګ هم دی (ازار) مشبه (اور) مشـبه بـه او ګډ صفت يې (رنځول او کړول) دی.

د کرم په اوبو مړ د ازار اور کا
په عطا سره خطا زما در ګور کا
(۱۰: ۶۳۶)

- مرمر لب:

پـورتنی ترڼـګ سـتاينوميز دی (مرمـر) سـتاينوم او (لـب) سـتايلی دی. همدا رنګـه يـو تشـبيهي ترڼـګ هـم دی (مرمـر) مشـبه بـه (لـب) مشـبه او (جوړښتي يورنګي) يې ګډ وصف دی.

خبردار يې په اسرار اهل مکتب شه
له دې بابه ګفتګوی په مرمر لب شه
(۱۰: ۶۳۸)

- د سترګو خس / د سترګو خس کېدل:

دا ترڼګ تولي دی (د) تولـوييکی (سـترګو) تولنـومی او (خـس) تولنـوم دی. همدارنګه يوه ګړنه هم ده . مانا يې (خنډ او مانع) ده.

که د خسو وي رقيب د سترګو خس وي
پناه وشه چې حاکـم وي يا عسس وي
(۱۰: ۶۴۱)

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د زړه سوي لوګی:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوییکی (زړه سوي) تولنومی او(لوګی) تولنوم دی. د (آتشي آه) ترنګ ستاینومیز دی (آتشي) ستاینوم او (آه) ستایلی دی.

چې به ده آتشـي آه کړ له زړه تنګ
د زړه سوي لوګی به شه له هره سنګ
(۱۰: ۶۴۳)

- د وصل شربت:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوییکی (وصل) تولنومی او(شربت) تولنوم دی. همدارنګه یو استعاري ترنګ هم دی (وصل) قرینه (شربت) مستعارمنه (خوږوالی) مستعارله دی.

چاچې رنځ وي د هجران په ځان پېڅلی
عاقبت یې دی د وصل شربت څښلی
(۱۰: ۶۵۹)

www.melitahrik.com
0777 400 116

- مستې سترګې:

دا ترنګ ستاینومیز دی (مستې) ستاینوم او(سترګې) ستایلی دی.

ګوره سره ګلونه سره جامونه د لاله وو
مستې سترګې د شپږ مستو غزالـه وو
(۱۰: ۶۷۱)

- برؤسې شونډې:

دا ترنګ ستاینومیز دی (برؤسې) ستاینوم او (شونډې) ستایلی دی. د (شبنم سپینې غوټۍ) ترنګ هم تولي دی (د) تولوییکی (شبنم) تولنومی او (سپینې غوټۍ) تولنوم دی. د (سپینې غوټۍ) ترنګ ستاینومیز دی (سپینې) ستاینوم او (غوټۍ) ستایلی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بړوسي شونډې د غونچې ګل خندان شوې
د شبنم سپینې غوټۍ پـکې دندان شوې
(۱۰: ۶۷۷)

- عنبر مویه:

دا تړنګ ستاینومیز دی (عنبر) ستاینوم او (مویه) ستایلی دی. همدارنګه (عنبر) مشبه به(موی) مشبه او ګډ صفت یې (توروالی او خوشبویي) دی، نو یو تشبیهي تړنګ هم دی.

لـه سبزې شـوه ښېـوه د عـنبر مویو
سره لاله یې اننګي وو د خوب رویو
(۱۰: ۶۷۹)

- د شفق پیالې:

دا تړنګ تولي دی (د) تولوییکی(شفق) تولنومی او (پیالې) تولنوم دی.

چې تمامې یې پیالې کړې د شفق
له مستۍ نه ستوري راغله په حق حق
(۱۰: ۶۸۶)

- د خوبنۍ ډیوه:

دا تړنګ تولي دی (د) تولوییکی (خوبنۍ) تولنومی او (ډیـوه) تولنوم دی.

د (خوبنۍ ډیوه بلېدل) ګرنه اومانا یې (خوښېدل، خوښي) ده.

د خوبنۍ ډیوه یې بله هسې ځای کړه
چې پېره پرې پروانه خوار ګدای کړه
(۱۰: ۶۸۷)

- د زړه رڼا:

دا تړنګ تولي دی (د) تولوییکی (زړه) تولنومی او (رڼا) تولنوم دی.

وې یې ورشم هغه شاه د مجلس شمع
په رڼـا د زړه وګـورم د زړه جمـع
(۱۰: ۶۸۹)

- لاسونه مېنبل:

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا ترېنګ ګړنه او مانا يې (ارمان کول، پښېماني) ده.

چې به نورو جام په لاس که د عشرت
ده بـه مبتـل سره لاسونه د حسرت
(۱۰: ۶۹۰)

- د مينې پيالې:

دا ترېنګ تولي دی (د) تولوييکی (مينه) تولنومی او (پيالې) تولنوم دی.

شـاه نوشلي پيـاپې پيـالـې د مينې
ښبي ګدا کاسې کاسې د ځيګر وينې
(۱۰: ۶۹۰)

- د صبر اور:

دا ترېـنګ تـولي دی (د) تولـوييکی (صـبر) تولنـومی او (اور) تولنـوم دی. بلخوا ، تشبيهي ترېنګ هم دی (صبر) مشبه (اور) مشبه به او ګډ صفت يـې (رنځول، کړول، سختوالی) دی. د (خاطر جمع کېدل) ترېنګ ګړنـه او مانا يې (ډاډمنېدل) ده.

وې يې مه کوه وسواس خاطر کړه جمع
کـړه د صبر پـه اور بلـه د مراد شمع
(۱۰: ۷۰۱)

- د روح مرغه:

دا ترېـنګ تـولي دی (د) تولـوييکی (روح)تولنـومی او (مرغـه) تولنـوم دی. بلخوا ، تشبيهي ترېنګ هم دی (روح) مشبه (مرغه) مشبه بـه او ګډ صفت يې (الوتل) دی.

که د زوی لږ و ډېر په خوب لارغه شي
الـوتو ته ساز د پلار د روح مـرغـه شي
(۱۰: ۷۰۶)

- د ګل تاج:

دا ترېنګ تولي دی (د) تولوييکی (ګل) تولنومی او (تاج) تولنوم دی.

www.meltahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هر ښاخ له سره پرېووت د ګل تاج
تاج و تخت شو د چمن تاخت و تاراج
(۱۰: ۷۳۱)

- د پوزې پړی کېدل:

پورتنی ترنګ ګړنه او مانا یې(پېغورېدل ، پېغورسازېدل، شرمېدل) ده.

څو یې نه کاندې وفا د پوزې پړی
یار د یار د جفا بار دې کله وړی
(۱۰: ۷۳۲)

- د مرګ غشی:

دا ترنګ تولې دی (د) تولوییکی(مرګ) تولنومی او (غشی) تولنوم دی.

دم پـه دم یې زیاتېدلـه بیمـاري
د مرګ غشـی یې خوړلی وو کـاري
(۱۰: ۷۳۵)

- د اُمید نمر:

دا ترنګ تولې دی (د) تولوییکی (اُمید) تولنومی او (نمر) تولنوم دی.

چې درویش په بادشاهت د شاه خبر شه
د کـرم نعـره یې هسك د اُمید نمر شـه
(۱۰: ۷۴۵)

- ارمان خوړل:

دا ترنګ ګړنه او مانا یې (ارمان کول، پښېمانېدل، ارمانجنېدل) ده.

تا چې تېز تېزه سمند د خودرایۍ
ما د ستا د پرېوتو هله ارمان خوړ
(۹: ۲)

- اسماني کاڼي پرېوتل:

دا ترنـګ یـوه ګړنـه او مانـا یـې (ناڅـاپي پـه کـړاو پرېوتـل، پـه اند ېښنـو ککړېدل) ده.

نه مې دم قدم په یوه غم کا مخ په لاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه اسماني کاڼې په ما پرېووت څه بلا يم
(۹: ۳)

- انګشت نما کېدل:

دا ترڼګ يوه کړنه او مانا يې (رسواکېدل، موخه کېدل، نوم بدي) ده.

څه له کا د حسن لاف صاحب جمال
خود به شي انګشت نمای لکه هلال
(۹: ۴)

- د اوسپنو چڼې چيچل:

پورتنی ترڼګ يوه کړنه او مانا يې (ستونزې او خواري ګالل) ده.

چې د اوسپني چڼې شوې پرې چيچلې
خدايزده پخ کړه، هغه غاښ کومو ترشو
(۹: ۶)

- ايمان خوړل:

دا ترڼګ يوه کړنه او مانا يې (ډېر زيانمنېدل، زيان ګالل، بې ننګه کېدل) ده.

تش ارمان د ستا په مرګ هغو ونه خوړ
چې د دوی د پاره تا دين و ايمان خوړ
(۹: ۷)

- بلا پسې کول / کېدل:

دا ترڼګ يوه کړنه او مانا يې (بې ارزښته ګڼل، بې پروا کېدل، نهيلی) ده.
همداسې (لېمه سپينېدل) ترڼګ هم کړنه او مانا يې (ډېره ژړا، ډېر ژړل) ده.

ما په يار پسې لېمه په ژړا سپين کړه
يار په ما پسې کوي توره بلا
(۹: ۱۳)

- پام په ښو کېدل:

پورتنی ترڼګ يوه کړنه اومانا يې (پاملرنه، لورېينه) ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ربـه ! فـهم کړې د يار راته په ښو
د رقيب په خرخشو مې کړې په ښو
(۹: ۱۷)

- پل کېښوول:

پورتنى ترنګ ګړنه او مانا يې (روانېدل، پيلول، لاس پورې کول) ده. د دې ترڅنګ (سينه دوه نيمه کېدل) بلـه ګړنـه او مانـا يـې (غمېـدل او ځورېدل) ده.

د قلم چاودې سينه ګوره دوه نيمه
هله پل ږده د څره سخن په سيمه
(۹: ۲۱)

www.melitahrik.com 0777 400 116

- پلو لرې کول:

دا ترنګ يوه ګړنه او مانا يې (مخ ښکاره کول، مخ څرګندول او بربنډول) ده.

کـه يې څوك له مخه لـرې کـه پلو
د ښايست مخې يې نـشته هېڅ پلو
(۹: ۲۱)

- د پندار په آس سورېدل:

پورتنى ترنګ يوه ګړنه او مانا يې (ګومان، اټکل، خيال، ځان غولول) ده.

ماته عين په سور مخ، مختور ليده شي
د پندار په آس سوره له ځانه خوښه
(۹: ۲۱)

- تشې شلومبې شاربل:

دا ترنګ يوه ګړنه او مانا يې (بې ګټې کار کول، بې پايلې کار کول) ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه تشې شلومبې شاربي سرخوړې کا
چې ښادي غـواړي بې غـمـه بې منتـه
(۹: ۲۵)

- پر تندي اور بلول:

پورتنی تړنګ یوه ګړنه او مانا یې (غم ګالل، کړاو زغمل، په غم ککړول) ده.

زه د شمعې په څېر اور په تندي بل کړم
ته د صبح په څېر خاندې له غروره
(۹: ۲۶)

- پر تور سپین اړول:

دا تړنګ یوه ګړنه او مانا یې (ځورول، ربړولو ته پلمه لټول) ده.

ډېر مې ماړوه په تـورو سپین صنمه
چې خوني به په خپل ځان یم ستا له غمه
(۹: ۲۸)

- ځان اورته اچول:

پورتنی تړنګ یوه ګړنه او مانا یې (ځان غمول، کړول، ربړول) ده.

عاشقي په اختیار نه کېږي هوښیار شه
ځان و اور ته اچول اختیار د چا دی
(۹: ۳۸)

- پرځان بلاکېدل:

دا تړنګ یوه ګړنه او مانا یې (ځان ته غم کېدل، ځان ته غم کتل) ده.

د دانې په طمع بند ازاد مرغـه شي
زر به ستا په ځان بلا شي دا ستا طمع
(۹: ۳۹)

- تر ځان تېرېدل:

پورتنی تړنګ یوه ګړنه او مانا یې (بلهاري، سرښندنه، قرباني) ده.

زه و یار ته تر ځان تېر یم

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی و ماته په عناد

(۹: ۴۰)

- ځان جهان ځنې نه درېغول:

دا ترېنګ یوه ګړنه او مانا یې (قربانېدل، سربښندنه) ده.

هېڅوك به درېغ نه کا ځنې ځان جهان په صبر
ووینې کـه دا حسن و جمال دلـجوی د ستا

(۹: ۴۱)

- ځان شمارل/ شمېرل:

پورتنی ترېنګ یوه ګړنه او مانا یې (ځان په څه کې ګڼل، راوستل، د ځان درېځ ټاکل) ده.

د خلوت له عزیزانو مې زړه تور شه
ځان مې وشماره د ترکو په کندي بیا

(۹: ۴۵)

- ځان غټول:

دا ترېنګ یوه ګړنه او مانا یې (تعظیم، ځان لوی ګڼل) ده.

چې د دین دانایي نه لري په زړه کې
بېهوده ځان غټوي په خوله یې پوه

(۹: ۴۶)

- ځان کوتل:

پورتنی ترېنګ یوه ګړنه او مانا یې (ځان وهل، ځان حلالول، ځان وژل) ده.

دا د عشق طاعونی رنځ به یې ارمان شي
کـه د زهد ځـان کوتلی شي ژوندي بیا

(۹: ۴۸)

- ځان مړېل:

دا ترېنګ یوه ګړنه او مانا یې (ځـان نـږدې کولـو تـه پلمـه لټول، ځـان نـږدې کول) ده.

هېڅ شفقت زما د یار په رقیب نه شته

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

محض مړي پورې ځان زما په ښو
(۹: ۴۹)

- ځان ورکول:

پورتنی ترېنګ یوه ګړنه او مانا يې (بلهارنه، ځان قربانول، فناکول، له ځان بې خبره کېدل) ده.

په هوی پسې د نس سر هوا مه ځه
ځان به ورك کړې لکه برق په دا شتاب
(۹: ۵۰)

- خاورې پر تندي لوستل (لونل):

دا ترېنګ یوه ګړنه او مانا يې (درناوی کول، د یار د در د خاورو قدر کول) ده.

پـرېـواتـه د رقیبانـو په سـر کـاږي
ما چې خاورې ستا د در په تندي لوستې
(۹: ۶۴)

- خپرې ختل:

پورتنی ترېنګ یوه ګړنه او مانا يې (ګواښ کول، ډارول) ده.

عاقبت د عشق زمري راباندې ترپ کا
چې ختلې يې مدام راته خپرې
(۹: ۶۶)

- خره خسي کول:

دا ترېنګ یوه ګړنه او مانا يې (بې ګټې او خوشې کار کول، چونګښې نالول) ده.

ډېر مې خره خسي کول وکړه پوه نه شوم
ريش کـنده، جامـه پاره لـه لېونتوبه
(۹: ۶۷)

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

- خوب لیدل:

پورتنی ترړنګ یوه کړنه او مانا یې (لـه خیال سره لوبېـدل، سـوچونه کـول) ده.

د دنیـا هـوئ هـوس د خوب لـیـده دي
چې خوب وړی شي راویښ، نه شي بیا هېڅ
(۹: ۷۰)

- د خولې خوند ورانېدل:

دا ترړنګ یوه کړنه او مانا یې (خوله بې خونده کېدل، خپـه کېـدل، اړېکـي شلېدل) ده.

د جهان چې د خولې خوند په لباس وران شه
پرې لـذت زهـر، زقـوم دی د اخـلاص
(۹: ۷۳)

- دم ختل:

دا ترړنګ یوه کړنه او مانا یې (ساه ختل، چپ کېدل، ګونګېدل، مړ کېدل) ده.

چې یې دم له غمه نه خېژي په عشق کې
خو حیران د عاشقـانو په ژونـدون یم
(۹: ۸۱)

- دم وهل:

پورتنی ترړنګ یوه کړنـه او مانـا یې(څه ویـل، نظر څرګندونـه، ګیلـه ګـول، خبره کول) ده.

په یوه نفس حباب له بحره بېل شه
نه شته هېڅ په دم وهلو کې بهبـود
(۹: ۸۱)

- دندان سپینول:

دا ترړنګ یوه کړنه او مانا یې (خندا، خندل) ده.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حیـا پـه کـور مې واوري ږلـۍ
په خندا چې راته سپین کاندي دندان شوخ
(۹: ۸۲)

- رنګ تښتېدل:

پورتنی ترنګ یوه ګڼه او مانا یې (پیکه کېدل، خجالت کېدل) ده.

په لیده مې د یار وتښتي رنګ هسې
لکه نور په کتان لګي د مهتاب شوخ
(۹: ۸۷)

- زړه وړل:

دا ترنګ یوه ګڼه او مانا یې (مینېدل، زړه بایلل) ده.

نه به ترکو وړی زړه راشي په لاس
نه به مړي شي د ګور بېرته ستانه
(۹: ۱۴۳)

- زړه یخول:

پورتنی ترنګ یوه ګڼه او مانا یې (ارمان وتل، کسات اخېستل) ده.

لکـه ته کـوې د بـل پـه مـرګ اخ اخ
ستا په مرګ به هسې زړه کاندي څوك یخ
(۹: ۱۴۸)

- ژبه خوږول:

پورتنی ترنګ یوه ګڼه او مانا یې (پستې او خوږې خبرې کـول، ښـه خوی) ده.

دا رمـوز کـا د یار خط په ماته ژبه
چې خوږه کړه نن ساعت په ماته ژبه
(۹: ۱۵۰)

www.melitahrik.com 0771-40016

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخځونه

١ ـ رښتين زېور، زرغونه (١٣٨٢ ل) پښتو نحوه. پېښور، ساپي د پښتو څېړنو او پراختيا مرکز.
٢ ـ رښتين، صديق الله (١٣٧٧ ل) د پښتو ادب تاريخ. پېښور، ساپي د پښتو څېړنو او پراختيا مرکز.
٣ ـ رښتين، صديق الله (١٣٨٣ ل) د پښتو اشتقاقونه او ترکيبونه. پېښور، ساپي د پښتو څېړنو او پراختيا مرکز.
۴ ـ روهي، محمد صديق (١٣۶٠ ل) ادبي څېړنې . کابل، د لوړو او مسلکي تحصيلاتو وزارت.
۵ ـ زېور، زېورالدين (١٣٨۶ ل) ادبتاريخ (منځنۍ دوره). پېښور، ساپي د پښتو څېړنو او پراختيا مرکز.
۶ ـ زيار، مجاوراحمد. (١٣٨۴ ل). پښتو پښويه. پېښور، دانش خپرندويه ټولنه.
٧ ـ زيار، مجاوراحمد (١٣٨٩ ل) پښتو بدلمېچ يا پښتو شعر څنګه جوړېږي ؟ پېښور، دانش خپرندويه ټولنه.
٨ ـ سنګروال نيازی، شهسوار (١٣٧۵ ل) د پښتو ادبياتو معاصر تاريخ. پېښور، دانش خپرندويه ټولنه.
٩ ـ صميم، محمدآصف (١٣٧٨ل) د لرغوني شاعرۍ ګړنې. جرمني، د پښتني فرهنګ د ودې او پراختيا ټولنه .
١٠ ـ مومند ، عبدالحميد (١٣٨٣ ل) کليات. پېښور، دانش خپرندويه ټولنه.
١١ ـ هاشمي، سيد محی الدين (١٣٨١ ل) ادبپوهنه. پېښور، د اريك د ګرځنده کتابتونو اداره.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۲ ـ هاشمي، سيد محی الدين (۱۳۸۳ ل) د پښتو ژبې لنډ ګرامر. پېښور، د اريك د ګرځنده کتابتونو اداره.
۱۳ ـ هېوادمل، زلمی (۱۳۷۳ ل) په هند کې د پښتو ژبې اوادبياتو د ايجاداو ودې پړاوونه . لاهور شرکت پرنټنګ پرېس.
۱۴ ـ هېوادمل، زلمی (۱۳۷۹ ل) د پښتو ادبياتو تاريخ (لرغوني او منځنۍ دوره). پېښور، دانش خپرندويه ټولنه.

www.melitahrik.com
0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

مننه او کور وداني

د افغانستان ملي تحریک د هېواد پال او فرهنګپال شخصیت ښاغلي (الحاج وحیدالله ولیزي) څخه د زړه له تله مننه کوي چې د دې اثر چاپ ته یې اوږه ورکړه. ملي تحریک ویاړي چې د علمي اثارو د چاپ لړۍ یې پیل کړې ده. دا لړۍ به دوام لري. موږ له ټولو درنو هېوادوالو څخه په خورا درنښت هیله کوو چې په خپل معنوي او مادي وس د کتابونو د چاپ دا لړۍ لا پسې وغځوي.

یو ځل بیا ددې اثر له لیکوال او چاپوونکي څخه د زړه له تله مننه کوو چې ددې اثر د لیکلو او چاپولو جوګه شول.

په فرهنګي مینه

د افغانستان ملي تحریک

www.meltahrik.com 0777 400 116

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library